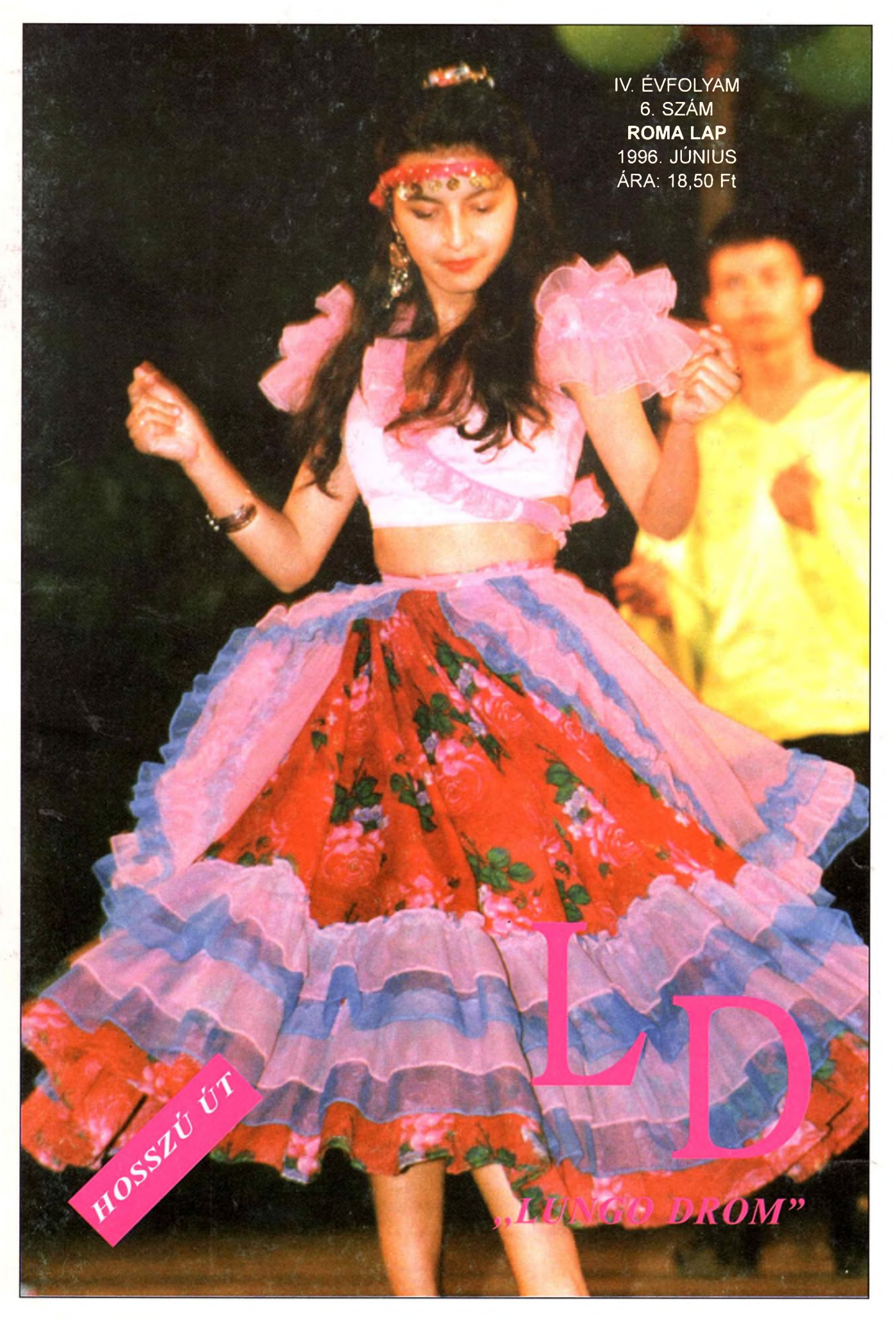

IV. ÉVFOLYAM
6. SZÁM
ROMA LAP
1996. JÚNIUS
ÁRA: 18,50 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

P O S T A F O R D U L T V A L

Tisztelt Szerkesztőség!

Néhány hónappal ezelőtt érkeztem haza Ausztráliából, ahol hét évet töltöttem. Cigány származású vagyok, népművelés és könyvtárszaktan végzettem el a főiskolát itt, Magyarországon.

Rokoni kapcsolatom révén kezembe került az Önök Lungo Drom című újsága. Nagy örömmel vettem tudomásul, hogy a rendszerváltással együtt a cigányság élete országos nyilvánosságot kap az Önök lapján keresztül.

Az újság pozitívumának tartom, hogy a példaértékű cigány emberek, családok sorsának bemutatása mellett ismertetik azokat a településeket, ahol még a mindennapi megélhetés is gondot jelent. Gondolom, ilyen esetekben Önöket a segítészándék vezérli, valamint a figyelemfelhívás: segíteni kell ezeken az embereken is helyi és országos szinten.

Különös örömet jelentett számomra, hogy a lapban a különböző cigány mű-

vészetek bemutatása is helyet kap. Az interjúk országos vezetőkkel arról győzték meg, hogy megtörtént az együttgondolkodás a nem cigányokkal, akik segíteni tudnak nekünk.

Lapjuk színvonalas, örömmel olvasom. Sikerekben gazdag munkát kívánok a továbbiakban is!

Erzsébet Birds, Szolnok

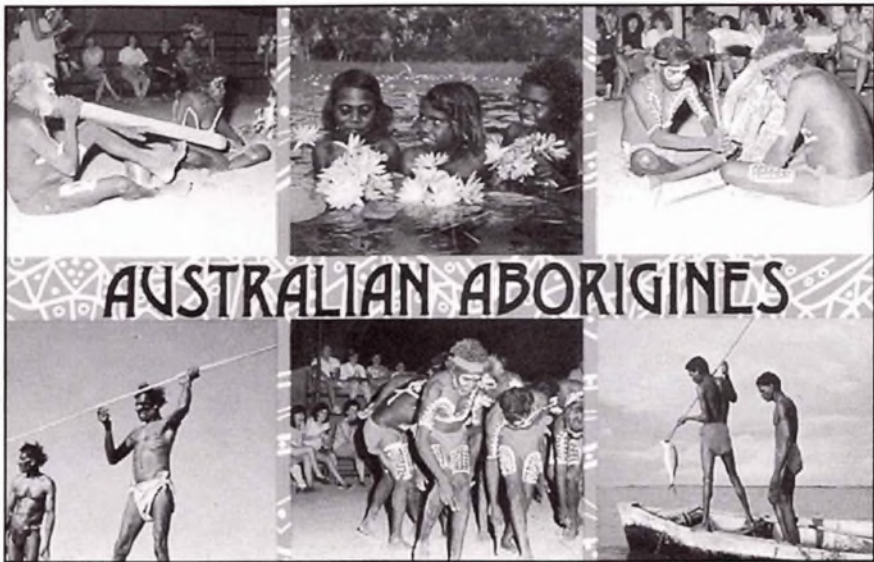
Tisztelt Főszerkesztő!

Szeretném megköszönni, hogy három éve hozzám is eljut a Lungo Drom című roma lap. Nagy érdeklődéssel olvasom az újságban megjelenő cikkeket. Leginkább a cigányok helyzetével foglalkozó témák érdekelnek. Nagyon színvonalasnak tartom, és örülök neki, hogy tartalmas cikkek jelennek meg.

Tisztelt Paksi Éva Főszerkesztő!

Munkájukhoz sok sikert, erőt és szerencsét kívánok.

**Tisztelettel:
Puzsoma Anna
Szolnok**

Üdvözlét Ausztráliából

**Címlapon: Hargitai Lajos felvétele
a VII. Nemzetközi Cigány
Karneválon készült**

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a „Magyarországi
Nemzeti és Etnikai
Kisebbségekért”
Közalapítvány
támogatásával

Kiadja:
az „Oktatási és
Továbbképzési
Központ”

Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel./fax: (56) 420-110, tel.: (60) 387-293

Főszerkesztő: **Paksi Éva**
Szerkesztő: **Csillei Béla**
Tervezőszerkesztő: **Pozsa József**
Fotóriporter: **Hargitai Lajos**
Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

Nyomdai munkák:
REPRÓ STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég,
Verseghy Nyomda Kft., Szolnok
ISSN 1216-982X

*Következő, összevont lapszámunk
szeptemberben jelenik meg*

Enciklopédia

A SÁNTA CSALÁD – I. rész

**Id. Sánta Ferenc
(Jászberény, 1919)**

Hétéves korától dédapja tanította hegedülni. 15 éves volt, amikor szülővárosában együttest alakított, és a Lehel étteremben megkezdte primási működését. 1937-ben Budapestre jött, majd három évvel később Kaposvárra költözött, és ott évekig a Béke Szállóban muzsikált. Akkoriban kapta meg a Szocialista Kultúráért és a Kiváló Dolgozó kitüntetést. 1959-ben költözött Pécsre, ahol nagyobbik fia a zenei gimnáziumot

végezte. A fiút 1963-ban felvették a Zeneművészeti Főiskolára, s akkor egész családjával Budapestre jött. Azóta a fővárosban muzsikál. A megnyitástól kezdve évekig dolgozott a Halászbástya étterem borozójában, de játszott a Kis Royal, az Olympia és a Sport Szálló éttermében is. Külföldön hosszabb ideig Hollandiában, Finnországban, Svájcban és a Német Szövetségi Köztársaságban vendégszerepelt.

A HALFOGÁS MŰVÉSZETE

Amikor a sajtótájékoztatót szót kaptam, nem gondoltam, hogy **Horn Gyula**, miniszterelnök úr megindokolt, részletes és alapos választ ad. Ilyenkor, mikor több tucatnyi újságíró keményebbenél keményebb, avagy éppen ostobábbnál ostobább kérdést tesz fel, nincs mód a felelet kibontására, részletes kifejtésére. A válaszadó csupán jelzi, hogy érti a kérdést, érdekli avagy éppenséggel cseppet sem érdekli a feltett kíváncsiskodás, s a tájékoztatás rövid illetve hosszabb formája értékre adja a kérdésfeltevőnek, a kormány álláspontját. A sajtótájékoztató nyilvánossága pedig a polgárokkal tudatja, mi az, ami foglalkoztatja a médiát, és melyek azok a problémák, amik az ország vezetői számára is súlyos, megoldandó feladatok.

Kíváncsiskodásom már csak azért is volt több mint érdekes, mert a terület, amire rákérdeztem, sokakat közvetlenül is érint. A szociális lakásépítési program meghirdetése ugyanis komoly vihart kavart sajtóberkekben éppúgy, mint a társadalomban, az érintettek körében. Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat elképzelése nem másról szól, mint arról, hogy a hangzatos szavak, frázisok és ígérvények után végre lakást kellene építeni a nehéz körülmények között élő nagycsaládok számára. Nemcsak cigányoknak, hanem mindenkinek, aki bizonyíthatóan jogosult rá. Amely családot támogatna a települési önkormányzat is, például telekkel, a rokonság saját keze munkájával, de maga a család is dolgoz, szorgos két kezével. A sikerhez pusztán az a kicsiny rés betömése, az induló tőke hibázik. Erre dolgozta ki konstrukcióját az OCKÖ szakértői csapata. Amikor tehát a miniszterelnök úr véleményét kérdeztem erről az elképzelésről, korrekt és egyértelmű választ kaptam erre a felvetésre. Ismeri, működőképesnek tartja, tárgyalási alapként szolgálhat a Roma Programiroda legközelebbi találkozáján. A többit már a sajtóból ismerjük, az OCKÖ tervét elfogadták, a program valóra váltása megkezdődött.

A kérdés tehát csupán első pillanatra mehökkentő. Ha utánagondolunk, már nem tűnik különösnek. Mert nem arról van szó, hogy a kormány miért támogat egy jó elképzelést. Támogatja, hiszen közös érdekünk az emberek sorsának jobbra fordítása. Még akkor is, ha néhányan ezt nagy hangerőre kétségbe vonják, és saját pecsenyájuk sültetése közben kígyó-tékát kiáltanak a tenniakarókra. Még akkor is, ha százszor levezetett közszereplők ismét világrengető szövegeket nyomnak sajtó-táti hallgatóságuknak, bízva abban, hogy az emberek mindent elfelejtene, s lesz még egy dobásuk. A kormányzat – úgy tűnik – vevő a szakmai programokra. Azokra, amelyek konkrét terveket, kivitelezhető elképzeléseket, szigorúan alátámasztott érvelést és pontos költségvetést tartalmaznak. Ha valaki figyelmesen követte a levelet, láthatja, most jutottunk el a lényeghez. A szakmaisághoz, a pontos munkához, a megbízható tervezéshez és a szigorú felelősségvállaláshoz. Amikor a tisztesség tudással is párosulva készít jobbitó programokat. Amikor a politika nem egymás kifárasztásáról, megtévesztéséről és legyőzéséről szól, hanem az előrelépésről.

A politika előszeretettel társul a szakértelemmel, hiszen mindkettőnek szüksége van egymásra. Gyakorta látható, egy-egy szakmai csoport rövid vagy hosszabb távú érdekeit politikusokkal „lobyztatja” ki, miközben más politi-

kusok mindennapi csatározásaikhoz szakértők segítségét kérik. Ez azonban még nem viszi előre az ügyet, a gyakorlati programok megvalósítását. Ahhoz több és merőben más kell. Ahhoz az ügyért tenni akaró, képzett és megbízható személyek kelljenek. Akik tudják, egy társadalom boldogulása, élete jobbá tétele csak hiteles, szakmailag megalapozott és a valós élethez, a valós életéről szóló elképzelésekkel lehetséges. Amikor tehát szakértőkről szól a történet, azokra kell gondolni, akik tisztességes ügy mellett állva, tudásuk legjavát nyújtva teszik a dolgukat. Munkájuk eredménye pedig kézzel fogható, gyakorlatban megvalósítható és mindenki számára hasznos. A pudding próbája az evés – mondják az angolok, és úgy tűnik, igazuk van. Száz szónál is szebben beszél a tett, valljuk napi példákra gondolva. És itt tértünk vissza az eredeti gondolathoz, miniszterelnök úr válaszához.

Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat megalakulása óta tudatában van annak, történelemformáló tevékenysége csak úgy hozhat eredményeket, ha valós problémákat old meg, valós eszközökkel. Az álviták álmegoldásai nem hoztak eredményt, erre ott van intő tanulságul az elmúlt jónéhány évtized. A próféták ideje lejárt, akik úgy vélték, a cigányság ügyét leghatásosabban a részükre áttutalt néhány millió forint oldhatná meg. Elfogytak, elkoptak az önjelölt népvézérek, a senki által meg nem választott lánglelkű népbárátok, a világmegváltók. A képviselők ma szakértői hálózattal dolgoznak, szakmájukban elismert, kiváló tekintélyekkel, kik életük, pályájuk során már számtalanszor bizonyították elkötelezettségüket a cigányság polgárosodásának elősegítéséért. A tudás hatalom – mondják a bölcsék, s a programban elsőbbséget kap az oktatás. A tanulás, a képzés, mint a polgárosodás legjobb eszköze. Ha tanul a gyerek, szakmája lesz, érettségét valódi tudás fedezete biztosítja, s a munkaerőpiacon is könnyebben áll helyt. A tanult cigány fiatal népének hű szószólója lehet, tudása, szakmai tekintélye árviheti népét minden akadályon. A szakma pedig, cigányok és nem cigányok együtt, közösen megérthetik mindenkivel: a szándék és a tett a fontos. Az együttműködés, a közös munkálkodás a megbékélésért, az együttélésért, a polgárosodásért.

Amikor a miniszterelnök úr válaszában kifejtette, működőképesnek látja a programot, nem az udvariasság mondatát vette. Politikában ez nem szokás, országépítés során pedig nem is alkalmazható. Ha így szólt, azt azért tette, mert szakmailag kidolgozott, hiteles és kézzelfogható programmal találkozott, amit az OCKÖ szakértői gárdája készített elő. Mert az önkormányzatnak van ilyen csapata. A híres mondat, mely azt tartja ne halat adj az éhezőknek, hanem tanítsd meg halászni, a gyakorlatban alkalmazták. A hitet, amely a cigányság felemelkedéséről szól, megerősíti a szakmai elkötelezettség is. A közös munka eredményeként pedig Horn Gyula miniszterelnök a televízió nyilvánossága előtt, többmillió néző szeme láttára elismerően szól az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat programjáról. És ez a lényeg. A többi csupán pusztán szó...

Csillei Béla

MI A VÉLEMÉNYE?

Tuza Tibornak, Debrecen Megyei Jogú Város Cigány Kisebbségi Önkormányzata Oktatási és Közművelődési Irodája vezetőjének

Az igazság a vélemények ütköztetése során kristályosodik ki. Botor az, ki úgy véli, a csalhatatlan vélemény egyedül az övé. A bölcs kérdéseket tesz fel és kétségeket támaszt. Rovatunk gondolatoknak ad helyet, olyan véleményeknek, melyek előre vihetik mindannyiunk közös ügyét. Kérdéseinket a jobbító szándék diktálta, a válaszokat minden bizonnyal szintúgy hasonló akarat.

A következtetés pedig az olvasó dolga.

Róla szól, hozzá szól minden sor, minden gondolat.

Ez a dolgok valós rendje.

– A cigányság polgárosodásának elősegítése elsősorban az oktatással valósítható meg. Melyik az a pont, ahol a legfontosabb a közbeavatkozás?

– Valamennyi fontos. Az eredmények eléréséhez nem csomópontokat kell kiemelni, hanem mindegyiket a maga súlyának megfelelően kell kezelni. Mint ahogy a kiváló szerzőpáros, **dr. Forray R. Katalin** és **dr. Hegedűs T. András** kifejtette, elsősorban az iskoláztatás idejét kell meghosszabbítani. Ezt pedig csakis kitartó, következetes és célratörő munkával lehet megvalósítani. Az a cigány gyerek, aki maga is járt óvodába, saját gyermekeit már természetes módon küldi oda. Adatok, tények bizonyítják, a szakmát szerzett cigány emberek fiai maguk is továbbtanulásra törekednek, az érettségizettnek pedig felsőoktatási intézménybe jelentkezik a szintén érettségiző utódja. Ez egy olyan láncolat, melyet mindenképpen támogatni kell, hiszen a személyes példamutatás ér a legtöbbet. Többgenerációs feladatról van szó, melyet már az óvodában kell elkezdeni. Hogy ne féljen a „gázdso” intézménytől, ne érezze idegennek és elkerülendőnek az ottani követelményeket. A szülőben és a gyermekben a félelmet pedig csak úgy lehet megszüntetni, ha az óvónők olyan természetességgel látogatják a családot, mint bármely más gyerek családját. Ha átlépik az otthonok küszöbét, a cigány család megérti, nem idegenként, hanem segítő barátként érzékelik az intézmény képviselője. Ez pedig feloldást, megbékélést eredményezhet.

– Gyakorta nem csupán idegenkedés, hanem valós okok is hátráltat-

ják a beilleszkedést. A gyerek érti egyáltalán, mit is akarnak tőle azon az idegen helyen?

– Mielőtt a gyerek belépne az iskolába, különböző vizsgálatokon vesz részt. Az átlagos, polgári családok gyermekeire kidolgozott tesztek alapján, melyek lényege a kommunikációs készség felmérése, megállapítják, hogy a cigány gyerek csak speciális iskolába alkalmas. Csak oda, hiszen azoknak az elvárásoknak, melyek a tesztek készítői szerint meg kellene felelniük, nem képesek. Bekerülnek tehát az eltérő tantervű iskolákba, ahol a pedagógusok immár évtizedek óta tiltakoznak ez ellen az eljárás ellen. Ám hiába mondják, bizonygatják, hogy a szellemileg viszszafelelő gyerekek számára kidolgozott sajátos tantervek nem alkalmasak a cigány gyerekek tanítására, évek óta nem történik semmi. Az eltérő kommunikációs mód miatt bekerül a gyerek egy olyan körbe, ahonnan szinte lehetetlen a kilépés. Pedig mindössze a másság figyelembevételéről volna szó. Arról a másságról, ami születésétől fogva kíséri a cigányságot. A nyelvtanulás másságáról, amelyre érzékenyen odafigyelünk, ha a határon túli magyarság esélyegyenlőségét rontaná, de szinte alig fordítunk rá figyelmet, ha itthon történik ugyanez.

– Melyik kapjon tehát elsőbbséget, az anyanyelv tanítása, vagy a magyar nyelv ismerete?

– A kérdés így nem vethető fel. A cigányság kétféleképpen tanítja gyermekeit. Az egyik út, melyet magam is tapasztaltam pl. Hajdúdorogon, az amely szerint a gyerek otthon tanuljon cigányul, hiszen a magyart úgyis elsa-

játítja az utcán, az iskolában. A másik, a hosszúpályi példa, ahol azt mondják, tanuljon meg otthon magyarul, mert a cigány nyelv úgyis ráragad az utcán, a barátai között. Így a gyerek egyszerre tanul meg két nyelvet, már születésétől kezdve. Szakmai körökben ugyanakkor közismert az a nézet, mely szerint az anyanyelvi rendszer kb. hároméves korra szilárdul meg. Akkor kezdődhet meg eredményesen az idegen nyelv tanítása, ami a cigány gyerekeknél lehet akár a magyar, akár a cigány. Ezzel szemben ezeknek a kicsiknek egyszerűre kell mindkettőt tanulni, aminek a következménye a hiányosság. Egyik sem szilárdul meg, mire iskolába kellene mennie. A logopédus pedig szintén azt hiszi, intelligencia problémával áll szemben, holott mindössze beszédtanítási hiányosságok okozták. A megoldás tehát a többszörös gyakorlati lehetőség biztosítása, óvodában, iskolában egyaránt. Ahol ez teret nyert, ott egyértelműen bebizonyosodott a hatékonysága, hiszen a cigány tanulók hamar behozták a hátrányukat. Hajdú-Bihar megyében már több vizsgálat igazolta ezt, de én magam is tapasztaltam, mint iskolaigazgató, hogy hallatlan eredményességgel lehet dolgozni. Azok a gyerekek, akik elsőtől kezdve logopédus segítségével folyamatos felzárkóztatáson vettek részt – már negyedik-ötödikes korukban – magyar nyelvi versenyeken lekörözték a többieket. Le kell tehát szögezmem, nem intelligencia problémáról szól a történet, hanem a gyakorlati lehetőségről.

– Az ezredforduló kihívása a számítógép. Ez vajon segítene-e ezen a gondokon?

– Meggyőződésem, hogy ha kellő mértékben volnának képesek gyakorolni a számítástechnika ezen legújabb vívmányain, észre sem lehetne venni a különbségeket. Talán még pozitív irányba is elmozdulhatna az inga, hiszen a cigány gyermekek gondolkodása sokkal inkább mellőzi a hagyományos stílust. Kreativitásuk, eltérő felfogásuk, indíttatásuk sok esetben megihletően új eredményeket produkálhatna. Más a logikájuk, mint a nem cigányoknak. Ezt sok esetben rossznak fogja fel a hagyományos pedagógia, pedig **Lénárt Ferenc** már évtizedekkel

előtt megmondta, hogy a logikus gondolkodás egyetlen kritériuma a logikus eredmény. Ezért gyakorta a formális logika nem adja meg azt a választ, amire a cigány fiatal, esetenként rájöhet.

– Valóban csupán nyelvi és gondolkodásmódbeli különbségek okozzák az ellentéteket? Leegyszerűsíthető-e a probléma erre?

– Az összetettség magában hordozza a részleteket is. Amit említettem, csupán két létező ok. Hasonló nagyságrendben számos egyéb is létezik mint a közismert biológiai óra mássága. Ha csak az étkezést nézzük, máris szemléletesen látszik a különbség. A cigányok akkor esznek, amikor megéheznek. Amennyi jólesik, vagy amennyi van, azt jó étvággal elfogyasztják. Fő étkezésük még ma is a vacsora, de a napközbeni tápláléknak nincs szabott időpontja. Ekkor azonban közbeszól az iskola. A gyerek megéhezik, de enni nem lehet. Titokban előveszi a hazulról hozottat és beleharap. Főbenjáró bűn a pedagógus előtt. Szünetben kiszökik, venni egy hamburgert, ami újabb főbenjáróság. Eljön az ebéd ideje, mikor meghatározott, kiporciózott ételt kell időre fogyasztani. De ekkor lehet, hogy éppen nem éhes, otthagyja a maradékot, ami a másságot kevésbé toleráló tanár számára már a harmadik főbenjáró bűn. A konfliktus, ami pedig megértéssel elkerülhető volna, kialakult. Csoda-e, hogy a gyerek nem érzi jól magát? Erre még rátesz egyet az életkori sajátosságok mássága, amit az iskola szintén képtelen tolerálni. Feszültség, idegenkedés és lázadás a következmény. Pedig mindössze a másság, egymás megismerésének a feladata volna a cél.

– A cigány gyerek otthon egyenrangú fél, az iskolában pedig egy a sok között. Ez a gondok egyik forrása?

– A család olyan közösséget alkot, ahol nincs megkülönböztetés. Miközben otthon a gyerek beleköttyoghat a beszélgetésbe, kikéri a véleményét, az iskolában csak „hallgass” a neve. Ezt feldolgozni képtelen lévén, folyamatos konfliktusba keveredik tanáraival, társaival. Odahaza bármibe beleszólhat, legfeljebb nem adnak neki igazat. De kikéri, meghallgatják a véleményét, gyakorta adnak is a szavára. Az iskolában is ezt szeretné folytatni. De ott bizony nem lehet. A pedagógus személyes sértésnek veszi a beleköttyogást. Következményei pedig a bizonyítványban, ellenőrzőben láthatók. Ezért a cigány gyerek hátat fordít az iskolának, eltávolodik attól. Érthető, hiszen ott olyan dolgok történnek, amelyekbe neki nincs beleszólása. Nem kéri és nem fogadják el a véleményét. Ez egy idegen dolog, nem az övé, tehát nem is tart rá igényt. Ha pedig nem mehet haza, akkor csinál valami mást. Már az első osztályban nem azzal foglalkozik, amivel kellene. Az óvodában még a kezdeményezés a fő motíválás, tehát ott elszórakoztatják magukat. Az iskola azonban már más.

– Van-e megoldás? Lehet-e közelíteni a kamasz cigány gyerekeket az iskolához, a társadalom intézményeihez, a polgárosodás felé vezető leghatékonyabb eszközökhöz?

– A gyerekek életéből szinte hiányzik a kamaszkor. Kisgyerekből azonnal felnőtt lesz, kihagyva ezzel a legszebb kort. Ehhez hozzájárul a családokban tapasztalható kétségbeejtő munkanélküliség, amikor minden kézre szükség

van, a korai házasság, ami a szigorú erkölcsökkel függ össze és a korosztály nem cigány tagjainak az eltérő gondolkodásmódja. Az OCKÖ oktatási programja is pontosan ezt az időszakot nevezi a legérzékenyebbnek és megcélozandónak, hiszen itt dől el minden. Ha sikerülne kinyújtunk ezt a terminust, ha lehetőség nyílna tovább benntartani őket az iskolában, jelentős változásokat érhetnénk el. Amikor ötödik-hatodik osztályos lesz a gyerek, pláne ha már túlkoros is, az ő számára tizedrangúvá válik az iskola. El akar menni az apjával a vásárba, el kell végezni valami munkát, mert a saját létfenntartásához felnőtt módon kíván hozzájárulni. Felkészülni a jövőre, valamilyen módon tőkét gyűjteni, ahogy azt látta a családban. A lányok pedig a kisebbekkel foglalkoznak, végzik a háztartási munkát, gondozzák az idősebbeket. Ez persze, különösen a városi lányoknál már komoly gondot okoz, hiszen szeretnének szórakozni, élni a saját életüket, amit a hagyomány nem nagyon enged. Erre találhatna, értő kézzel, megoldást az iskola.

– Felkészültek-e erre a pedagógusok? Mit tesz az iskola?

– Nyíltan ki kell mondanom, sajnos még nem készültek fel. A felsőoktatásban szinte semmit nem hallani arról, élnek az országban más kultúrájú, szokásrendszerű, bőrszínű emberek. Kikerülnek olyan pedagógusok, kik megdöbbennek azon, az osztályteremben ül néhány más gyerek is. Ezen pedig csak folyamatos képzéssel, továbbképzéssel lehet változtatni. Szükség van a megyei pedagógiai intézetek megerősítésére, cigány referens alkalmazására és a szakértői hálózat kiépítésére is. Elegendhetetlen a továbbképzések rendszerének a megszervezése, a tapasztalatok közreadása. Bevezetésre kerül a NAT, olyan követelményekkel, melyek komoly mértékben eltérnek az eddig megszokottaktól. Szükséges tehát megfelelő színvonalú tankönyvek, szöveggyűjtemények, módszertani füzetek elkészítése és eljuttatása az iskolákhoz. A legnagyobb bajokat mindig a tudatlanság, a tájékozatlanság, az ismerethiány okozza. Ha ezen változtatni lehet, azonnal cselekednünk kell. A debreceni romaprogramunk erről szól. Bízom benne, hogy nem állunk egyedül véleményünkkel ebben a nehéz folyamatban. Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat oktatási programja, valamint a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Cigány Közoktatásfejlesztési Programja kellő alapot szolgáltat a reményre. A többi rajtunk is múlik.

Cs. B.

Dokumentumok Péli Tamásról

Egzotikus vadállatok voltunk (1988.)

– Kedves Tamás, negyvenéves lessel az idén. A veled egyidős, jelentős művészeknek tartott kortársaidról képzőművészeti albumok, monográfiák jelentek meg. Reprezentatív helyeken állítanak ki. Annak ellenére, hogy neked jó publicitásod van, jó sajtód – nem a Művészet című folyóiratra és más képzőművészeti orgánukra gondolok –, én úgy érzem, hogy az előbb említett köröktől és fórumoktól távol állsz. Te is így érzed? Az esztétikai megítélés szempontjából marginális helyzetben vagy?

– Ha valaki politikus festő, mint én, mindenképpen marginálissá válik. Nem divat ma politikusnak lenni. Nem a történeteim azok, hanem a magatartásom. Az első neves festője voltam a cigány értelmiségnek, a festézetem lehet bármilyen tartalmú, kultúrpolitikai tette vált, mint ahogyan minden képzőművészeti alkotás. Voltak mindenféle izmusok, törekvések, melyek egy bizonyos időszakban ugyanezt jelentették. Picassó is marginális festő volt, ma is az, bár milliárdokat érnek a képei. Ilyenformán értem. Tizenöt éve vagyok mester, huszonöt éves koromban kaptam meg a mesterlevelem Amszterdamban. Tizenöt év alatt egyetlen hivatalos kiállításom nem volt. Az első időkből fájdalmas volt, a második öt évben természetessé vált, utánna beindultam és a közművelődési centrumokat céloztam meg, ahol igen népszerű lettem. A cigány kultúra mentésében nagy szerepet kapott a festézetem, fontos volt. Az utolsó öt évben pedig, miután megfestettem életem nagy vágyát, a Születés című negyvenöt négyzetméteres kompozíciót, úgy éreztem, hogy eljött az ideje, hogy egyfajta szakmai képzést, önképzést, a saját dolgom feletti kontrollt végezzek. Olyan időszak következett el, hogy gyűjtőim is lettek. Az, hogy valakit nem a Képcsarnok Vállalat forgalmaz, az ma rang. Hozzám azért hébe-hóba eljönnek a műterembe és a szakmának egy bizonyos része, akik talán szintén marginális helyzetben vannak, tudják, hogy mit csinálók és mit jelent, amit létrehozok. Tavaly azt mondta nekem a Művészet című folyóirat főszerkesztője: ha a perbáli galériában kiállítok, főbe lövi magát. Nekem ez nem jelentett

semmit. Kiállítottam. És nagyon sikeres tárlat lett belőle. Az utóbbi időben a fórumok, maguk a lehetőségek keresnek meg. Nem vagyok egy kajtatós típus, nem beszélve arról, hogy egy festőnek nem szabad erre időt pocskoljni. Bennem csak a művészettel szemben van alázat, a hivatallal szemben nincs. Nekem arra nincs időm, hogy kilincseljek, egy hivatalnokkal nem tudok hete-kig azért levelezni és tárgyalni, hogy jót tegyek neki. Sőt, hogy jót tegyek az emberiségnek, azért én könyörögjek? Nekem ez nem jön össze.

– Azt szoktam mondani, amikor felőled és a művészetedről érdeklődnek, hogy Csontváry óta nem volt ilyen nagy formátumú festője a magyar nemzetnek. Egyetértessz ezzel a meghatározással?

– Önmagam nem tudom megítélni. Álszent lennék – és ez nem jellemző rám –, ha azt mondanám, hogy nem értek veled egyet. Egyetértek abban, hogy Csontváry igazabb módon képviselte a festézetet, mint bárki más, talán egyedül ő valósította meg. Egyszer azt bátorkodtam nyilatkozni a Magyar Televízióban, hogy nincs magyar festézet, cigány festézet sincs. Festézet van. Magyarországon csak provinciális festézet létezik, amely a nyugati izmusokat mindig megkésve – ám törve nem –, valamilyen módon reprodukálja. Amikor azt mondjuk, hogy Szinyei Merse Pál, Isten nyugtassa, és bocsásson meg nekem, impresszionista festő volt, mert megfestette a Majálist, az nem igaz. Mert a Turner Angliában 1820-ban megfestette a Hajók a kikötőkből, vagy a Magányos figurát a tengerparton, s az már posztimpresszionizmus volt, csak éppen nem tudott róla. Egy iskolát, egy stílust kialakítani tudatos munka eredménye. Ha véletlenül kicsúszik az ember keze alól egy ilyen dolog, az csodálatos. Ez az intuíció és az istenadta tehetség lehetősége. Nálunk tehetséges festők voltak, vannak és lesznek is, de biztos, hogy amióta Magyarországon festenek, körülbelül százötven éve, igazából azoknak, akik kiemelkedő nagy műveket hoztak volna létre, soha nem adtak életteret. A legnagyobb nemzeti festőnk, akit mint véres rongyot hordozunk körbe a világ előtt, különösen az ötvenes években, Munkácsy Mihály, Franciaországban teremtett magának hírnevet és karriert. Ő francia festő volt. Ott élt, abban a

közegben alkotott, és akkor ellopjuk. Kidobták őt, és utána visszalopták, ennyit a cigányok sosem loptak. Amikor ilyeneket kijelentek, elképzelem: még több ellenségem lesz, de inkább ellenségeim legyenek, mint rossz barátaim. Az ellenségeimet legalább szem előtt tarthatom. Ebben a világban, amelyben most élünk, rendkívül feszes politikai, gazdasági körülmények között, úgy hiszem, nagyon nagy feladat művészeknek lenni, igen fontos feladat, óriási rizikófaktorokkal: csak az elmúlt évtized alatt micsoda talentumok haltak meg ifjúságuk vagy férfikoruk delén. Sokkal rizikósabb és sokkal kevésbé megbecsült, de sokkal fontosabb, mint bármikor. Ilyen gondolatoktól áthatva, ilyen gondolatokkal élve, az ember nem arra törekszik, hogy a szakmában barátokat találjon. Arra törekszem, hogy műveket hozzak létre. Évekkel ezelőtt a Nemzeti Galériában, amikor a véce mellé akasztották a Csontváryról festett hála-portrémat, azt mondtam, hogy akkor félig meztelenül egy szál karddal álljanak ki velem szemben. Ezt a magatartást, amíg a lábamon állok, nem adom föl.

– Amikor 1983-ban Tiszadobon a gyermekvárosban befejezted legutóbbi monumentális munkádat, a Születés című negyvenöt négyzetméteres pannót, egy mikrobusszal együtt indultunk el Budapest felé. Ahogy távolodtál a képedtől, mire gondoltál, mit éreztél, mit hittél? Milyen méltatást kapott ez a műved?

– Ahogy egyre közelebb jutottam a kép befejezéséhez, az avatás napjához, annál erősebbek lettek bennem a fájások. Azt éreztem, amit egy szülő aszszony: fájdalmat és örömet. Azt éreztem, amit az az asszony, aki megszülte gyermekét, és el kell, hogy hagyja. Kifaragadták a kezemből, nem az enyém többé. Útjára kellett bocsátanom. Miután megfestettem, ennek a műnek fel kell cseperednie. Annak a világnak, melybe belekerül egy műalkotás, dedelgetnie kell, törődnie kell vele, figyelnie kell rá, beszélni kell vele, beszélnie kell róla. Egyetemre kell majd beiratni ezt a képet, ezt a gyereket. Amikor elváltunk, én azt hittem, hogy olyan nevelőkné adom át – a társadalomra gondolok – akik gondját viselik. Az a kis közösség, ahol a kép van, valóban felnőtt ehhez a szerephez. A tiszadobi gyermekvárosról van szó. Ott

van ehhez valamilyen képesség, őrzik szeretik, tudják, hogy mit jelent, miről szól. Ha arra gondolok, hogy utána erről csak te írtál egy rövid, de nagyon fontos ismertetőt és bemutattad az Új Tükörben, akkor azt mondom, hogy nagyon jól dolgoztam, csodálatos volt. De minek csináltam meg? Nem olyan hivatalos elismerést vártam, hogy Kosuth-, vagy Munkácsy-díj, ezzel leszámoltam. Volt egy beszélgetésem a kollégákkal, momentán üres volt a zsebem, mondták, hogy meghívunk, Péli, egy italra, most kaptunk Munkácsy-díjat. Azt feleltem, hogy megtehetitek, hogy meghívtok, mert Péli-díj is lesz majd. Ez nekik egy jópofa kijelentés volt, de igazából úgy hittem, hogy most a magyar képzőművészetben valami történik. Hiszen évtizedek óta ilyen léptékű figurális képet nem festettek. A szakma és akik találkoztak vele, a zsűrizés alkalmával, a hivatal, az egyéb szervek elégedettek voltak. Végül is sikeres kép lett. Csak agyonhallgatták, eldugták, ezt egy kicsit már akkor éreztem, amikor a mikrobuszon ültem, és elszakadtam a festményemtől, és vártam a kislányom megszületését. Azóta is nagyon családott vagyok, megpattant bennem valami fontos dolog, az a remény vagy hit, hogy nekem itt mindenáron, amíg nem halok meg, festennem kell.

– Magunk közt már közhelyszámba megy a mondás, hogy rajtunk, cigány értelmiségiekén két aranypánt van: az egyik a magyar kultúra, a másik a cigányságunk. Munkásságod kiemelkedő darabjai közé tartoznak azok a képek, amelyeken megidézed a magyar kultúra és történelem nagy alakjait: Juliánust, Apáczai Csere Jánost, Kőrösi Csoma Sándort, Petőfit, Ballasit, Zrínyit, hogy csak néhány példát említsek. Miért vonzódsz ennyire a magyar nemzet kiemelkedő személyiségeihez?

– Ahogyan mondtad ez a két csodálatos ékszer az, amely összetart, amitől ember vagyok. Ezek az aranypántok, ugyanúgy, mint a krisztusi korona, felsebzik az ember homlokát, megtépik az ember húsát. Azt gondold el – de te

érted a legjobban –, itt töltött a cigányság hatszáz esztendő, és mindig akkor tett valamit, amikor igazán fontos volt. A törökök elleni nemzetmentő harcokra gondolok, hogy a végvárak mellett hány cigány kovács, mennyi cigány fegyverműves tevékenykedett. **Bocskainak** kapitánya volt **Lippai Balázs** cigány vajda, aki igen nagy számú cigány katonát gyűjtött maga köré, és a magyar nemzet megmaradásáért harcoltak, **Thököly** és **Rákóczi** szabadságharcban már megjelennek a tábori cigány zenészek. De visszamehetünk

1992. Pécs

egészen **Balassihoz**, aki a cigányoktól tanul táncolni és „úgy hányja és veti kezét, miközben a fáraó gyermekei húzzák”. „Jó fáraóimnak” nevezte a cigányokat. Mint cigánynak, mint magyarnak rendkívül sok közöm van ehhez az országhoz. Írtam és beszéltem már a gyökereimről, ezek a gyökerek a fajtám testén keresztül ebbe a földbe, ennek a befogadó nemzetnek a testébe nyúlnak és kapaszkodnak bele. Amikor azt mondom, hogy cigány vagyok, nem azt jelenti, hogy nem vagyok magyar, és amikor azt mondom, hogy magyar vagyok, nem tagadom meg a fajtámat. Ezt nagyon nehéz megérteni annak, aki

elfelejtette, hogy hová tartozik. Természetesen ennek a nemzetnek, ennek a nagy közösségnek, a nagyobb közösségnek is ugyanúgy tartozom, ugyanúgy felelek a dolgaiért. Akik igazán tettek ezért a nemzetért, azoknak hálával tartozom, hiszen ők a emberiségért is cselekedtek ugyanakkor. Az igazi nagyok soha nem is zárták be a kaput, akiket én szeretek, akiket elfelejthetetlen hősöknek tartok, akikkel azonosulni szeretnék, mindig nyitva tartották a világ előtt a szellemüket. Szívüket, agyukat. A költő **Zrínyi** micsoda fantasztikus dolgokat írt! Ő a XVII. század közepén európai színvonalú irodalmat produkált, csodálatos ember volt. Őket, ha cigány vagy, ha magyar, nem kerülheted el. A dolgaikat szeretni kell, erről beszélni kell, ezeket az embereket meg kell ismertetni a cigánysággal is. El kell hitetni a cigányokkal, hogy értük is harcoltak. Ez is tartást, erőt adhat. A közeledésnek egy nagy lehetősége. Mi már sokszor beszélünk arról a bizonyos nagy kézfogásról. A szentséges halottakon keresztül lehet kezét fogni, mert ők tényleg értünk éltek, mint **Petőfi** és sorolhatnám tovább az ilyen nagy példákat.

– Úgy tudom, hogy a tiszadobi pannó óta nem festettél nagyobb méretű képet. Annak ellenére, hogy festészetedre, még a kisebb méretű képeidre is, a monumentalitás a jellemző. Volt annak valamilyen oka, hogy nem kezdted bele nagyobb méretű kompozícióba?

– Ennek rendkívül egyszerű és kézenfekvő oka van. Nagyméretű képeket csak úgy lehet festeni, ha annak helyet biztosít a társadalom. Ezt én a harminc négyzetméteres műtermemben sem megfesteni, sem tárolni nem vagyok képes. Pusztán anyagi kérdés. Erre nem is lehet mit mondani. Itt vagyok, erős vagyok, meggyógyultam, mert betegeskedtem, túléltem saját életem vagy halálom. Megerősödtem, ecsetem van, képességeim vannak hozzá, csak mecénás nincs.

(Folytatjuk)

Kovács József Hontalan

Fotó: Tóth László

ÓNODI PILLANATKÉP

Diákként gyakran játszottuk; egyikünk behunyta a szemét, másikunk egy ország vagy egy város nevét mondta, és a behunyt szemű maga elé képzelte az adott országot, annak jellegzetessége segítségével. A leggyakrabban Hollandia szerepelt a képzeletünkben mezőnyi színes tulipánnal, szélmalomokkal.

Ónodról – ha behunyom a szemem – a rendezett kis utcák, a nagy melegben, vasárnap is dolgozó cigány emberek és az Ónodi vár jut eszembe, ahol 1707-ben a híressé vált ónodi országgyűlésen az adókérdés tárgyalásánál nyílt összecsapásra került sor Rákóczi hívei, a katonaság és kisnemesség, illetve a vármegyék közt, 1996-ban pedig ugyanebben a városban, feledve az adókérdést, a munkanélküliséget, a napi gondokat, az Ando Drom semmihez sem hasonlítható zenéje bővülte el a hallgatóságot.

Barna Pálné, az ónodi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke:

– Hatan indultunk a kisebbségi önkormányzati választásokon. Kevés ember jelentkezett rá, pedig vannak rátermettek. Félték, mert új volt. Ketten lemorzsolódtak, családi ügyek és egyéb miatt. Valami gyors javulást vártak tőle. Nem tudom, hogy hirtelen mit lehet várni, hiszen a kormánynak is új volt, hogy kisebbségi önkormányzatok alakultak. Aztán elkezdődtek a konfliktusok; a helyettesem lemondott, maradtunk hárman. Ebből az egyik képviselő a fiam, a másik katona.

– A kisebbségi önkormányzatoknak milyen lehetőségei vannak?

– Régebben nem vehettünk részt üléseken. Most minden zárt ülésen részt veszek. A jegyzővel, a polgármesterrel kitűnő a kapcsolatunk. A romákkal van egy kis baj, mert túl sokat várnak tőlem. Mindennap bejárok a hivatalba. Kikérik a véleményem. Sok mindent nem tudok tenni, mert önkormányzatunk elég szegény. A nagy önkormányzat is. Benne vagyok a szociális bizottságban, és most az ónodi napok szervező bizottságában is. Úgy érzem, hogy a cigány lépett előre. Ezelőtt kevesebb segély jutott, nehezebben fogadták el, ha valaki bement. Mostmár úgy érzem, hogy jobban embernek tekintenek bennünket. A romák viszont tartózkodnak. Pedig kiskoromtól együtt élünk, ismernek, ők választottak meg. Nem vagyok én se több, se kevesebb, mint ők.

– Milyen problémákkal keresnek meg benneteket?

– Segélyekkel. Munkahely nincs, nagyon szegények vagyunk. Építkeztünk

valamikor, valamikor vettük ezeket a kis rongyokat, ma már ez rongy. Amit tudtunk feléltünk és most létbizonytalanság van. A gyerekek nem tudnak járni óvodába, iskolába, mert nincs cipő, nincs ruha. A szülőkkel is mindig beszélgetek, hogy mennyire fontos, hogy járjon a gyerek óvodába, iskolába. Bizony vannak gondok. Mi is nagyon szegények vagyunk, szégyellem is, de hát mit tegyek? Nincs munkahelyünk.

– Van olyan cigány család, akinek van?

– Van.

– Itt Ónodon?

– Nem, itt nagyon kevés van, csak a közhasznú. De van olyan, aki a postán takarít, van aki a kohászatba jár. Több családnál vannak akik még dolgoznak, hála Istennek. 414 család van, ennek több mint a fele gyerek. Dolgoztak itt mindig, az asszonyok is.

– Milyen munkalehetőség volt itt?

– A Tiszai Vegyikombinát. Én is ott voltam 11 évig, aztán itt volt a kohászat, a kertészeti vállalat. Aztán iskolázatlanság miatt sok embert elküldtek. Nemcsak cigányokat, de főleg azokat. Ha így haladunk, akkor egyre rosszabb lesz. Mindig azt mondom, hogy sötét gondok közt henyélünk, és ez engem idegesít. Mert mindig mentünk, iparkodtunk, most meg sehol semmi. Hogy meddig fog ez tartani, hogy jobb lesz-e vagy nem, nem tudom. Sok családnál így van. Elfigyelem, járok gyűlésekre, nagyon nagy gondok vannak. Nálunk a családban egy-két gyerek van. Kettőt már nem is nagyon mernek vállalni. Hát mire? A családi pótlékra, a fillérekre? Arra nem lehet gyereket nevelni! Én nem kérek a nagy önkormányzattól pénzt, mert segélyt ugye nem tudok adni 100.000 forintból. Az nem segély, az alamizsna. Abból én nem tudok mit

Ónodi utcarészlet

kezdeni. Ha én kérnék, akkor 1 millió forintot kérnék, hogy egy varrodát vagy valamilyen tanfolyamot be tudjak indítani.

– **Erre van lehetőség! A Magyarországi Cigányokért Közalapítványnak két pályázati felhívása is van munkahelyteremtésre. Az Autónia Alapítványhoz is lehet fordulni segítségért.**

– Megpróbálok segítséget kérni, mert ez így nem megy. Helyiség lenne, a régi gyógyszertár, de azt fel kellene újítani, és az nagyon sok pénzbe kerülne. Hogy őszinte legyek, nekem még a pályázatírással is gondom van. Remélem, mire újravásztás lesz fel tudok mutatni valamit. Eddig nagyon keveset tettem, de a lehetőségem is elég kicsi. Apró eredményeink vannak.

Barna Pálné

– **Irodátok van?**

– Igen van. Igaz, többen vagyunk benne, de sok jó ember kis helyen is elfér. Egy ügyvéddel, egy mezőgazdással, és a kézbesítővel osztozkodunk. Használhatom a telefont is. Mindenki a segítségemre van. Én állandóan kérdezetek, nem lehet lerázni. Szegény a helyzet, válság van, katasztrofális tényleg a helyzetünk. Hatan vagyunk a szociális bizottságban, mindig kikérik a véleményemet. Eddig cigánygyerek nem szerepelt sehol. Ma már igen. Jelzés ez is. Az ónodi cigányok zenészek voltak mind. Elegánsak. Nem voltak putrik. Kis házak voltak, csodálatosak, akkor kellett volna fotózni. Ma nincsenek már putrik. Volt egy árvíz, az elvitte, és azóta nincs. Régen kivitték a hegedűt, a cimbalmot, a bőgőt az utcára, levették a cipőt és táncoltak, daloltak.

– **Mára ez megváltozott?**

– Igen. Mióta modernizálód-tunk, házak épültek, mindez megváltozott.

Csak a virrasztás hagyományát tartjuk be.

*

A fiatal **Rontó Gyuláné** kedvesen fogad bennünket, kíváncsiskodókat. Házasságuk úgynevezett vegyesházasság. Ő magyar, férje cigány származású. Szerelmüknek nagy híre volt akkor a faluban.

– 8 éve kerültünk össze a férjemmel. Én kijártam a nyolcadik osztályt. Anyósomék örültek a kapcsolatunknak, anyuék nem. Emiatt intézetbe is kerültem. Apósomék azt mondták, hogy járjak tőlük egészségügyi iskolába, de anyuék nem egyeztek bele. Apukám intézetbe adott és ott voltam három hónapig. Anyósomék vállalták a gyámságot és magukhoz vettek, mert még nem voltam tizenhat éves. Utána terhes lettem a kisfiammal,

Krisztiánnal.

Ő már most 7 éves, szeptemberben iskolába megy. Rá két évre született **Marietta**, még akkor is apósoméknál laktunk. Később tőlük kaptuk ezt a portát, és házat építettünk a sógoromékkal. Gyula a betonelem gyár-

ban dolgozik segéd munkásként már 8. éve. Fizetjük az OTP-t, ami 12 ezer forint havonta. Én ebédkihordó vagyok az időseknek, és a postán kézbesítő. A férjem fizetése családipótlékkal együtt 25 ezer forint. Én jövedelempótló támogatást kapok 7.600 forintot, az ebédkihordás és a postai munka után pedig 5000 forintot kapok. A férjem nyaranta eljár zenélni, és ilyenkor egy kicsit össze tudjuk magunkat szedni. De télen nagyon nehéz. Az OTP-t rendszeresen fizetjük, mert nem akarjuk, hogy baj legyen és a kezeseknek menjen a letiltás. Min-

Rontó Gyuláné

den hónapban ez az első. Az OTP, a villanyszámla.

– **Említette, hogy a kisfia szeptemberben kezdi az iskolát. Ez szintén nagy anyagi teher lesz a családnak.**

– Már elkezdtek a bevásárlást. Minden hónapban veszünk valamit, mert egyben nem tudnánk megvenni.

– **A szülők még mindig haragszanak a házasság miatt?**

– Annyira már nem. El-eljárunk hozzájuk, mert egy gyerek nem haragudhat a szüleire.

Hallgatva a gondok ellenére is mosolygós Barna Pálnét, a keveset is okosan beosztó Rontónét, a fiának saját kezűleg házat építő apát, Aurolindó mondása jut eszembe: "Az embernek kitartóbbnak kell lennie a nehézségek-nél – nincs más kiút".

Paksi Éva

„Magadnak építéd...!”

ROMOLÓGIAI KURZUS AZ ORSZÁGBAN ELŐSZÖR

Rendhagyó tanévzáró ünnepélyre gyülekeztek a hallgatók június 15-én, Nagykanizsán. 42 pedagógus és népművelő vette át tanusítványát – már a Nemzeti Alaptanterv jegyében –, amelyik egy speciális romológiai tanfolyam elvégzését igazolta. A szolid kis bankett közben ennek az eredményes és nem mindennapi tanfolyamnak a sikeréről beszélgettünk a szervezők és résztvevők közül néhányan.

Először **dr. Várnagy Elemért**, a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola romológia tanszékének vezetőjét kértem rövid összegzésre.

– A tanszék nagyra értékeli az országban elsőként lebonyolított romológiai kurzust, hiszen Zala megye az országban azon területe, ahol jócskán élnek cigányok, s nem mindegy, hogy a pedagógusok és a népművelők hogyan foglalkoznak gyerekeikkel. Szükségesnek látjuk, hogy még a NAT bevezetése előtt legyenek olyan elkötelezett személyiségek a multikulturális oktatásnak, akik nemcsak észérvekkel, de szívvel is képesek az ügy mellé állni, akik vállalták egy továbbképzés keretén belül, hogy cigányismereteket tanulnak, hogy a fárasztó és sok munkával járó tanév közben szakdolgozatot írnak, s akár nyelvvizsgára is felkészülnek – felelt kérdésemre a tanszékvezető úr.

– **Mit tartalmazott a tanfolyam projektje?** – kérdeztem **Sztojók Ilona** pedagógia tanácsost, a kurzus életrehívóját, gondozóját és nagyszerű menedzserasszonyát.

– Ott kell kezdenem – válaszolt a már országosan is elismert szakértő –, hogy a NAT-ban a kisebbségi oktatásról csak minimális említés van, s ezt nem tartottam elégségesnek ahhoz, hogy a pedagógusok ennek alapján – elsősorban a sok cigánytanulóval rendelkező iskolák esetében – megfelelő módon foglalkozzanak ezekkel a gyerekekkel. Az eddigi egy-két „ismeretterjesztő” előadás, netán konferencia kevesek számára és nem is mindig elégséges kisebbségi ismereteket nyújtott. Így aztán kénytelen voltam jómagam egy programot kidolgozni, amelyiknek vezérelve a tudatformáláson, a toleranciakészség erősítésén túl az együttélésre nevelés volt. Fontosnak tartottam, hogy a hallgatók helyi tanterveket, tanmeneteket készítsenek, hogy rögtön bizonyosságát is adják a megszerzett ismeretek gyakorlati alkalmazásának. A programot az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat írásban is véleményezte, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium Kisebbségi Főosztálya pedig biztosította az anyagi

eszközöket. Köszönettel tartozom a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskolának, hogy nemcsak védnökséget vállalt, hanem magasan kvalifikált oktatókkal, segédanyagokkal rendelkezésemre állt. Személy szerint is köszönöm dr. Várnagy Elemér, **dr. Karsai Ervin**, **Choli-Daróczi József** és **Hegyi Ildikó** előadók munkáját. A végére hagytam, de talán először kellett volna megemlítenem a Zala Megyei Pedagógiai Intézetet, amelyiknek a szervezőmunkája és hozzáállása nélkül sikeres tanfolyamról most nem beszélhetnénk.

– **A program nemcsak szakértelmet, hanem végtelen ügyszeretetet és a jövő felé nyitás nagy tudományát is jelzi** – mondok kívülrőlként véleményt.

– Örülök, ha így látja – fénylik fel Sztojók Ilona tekintete. – A szokásos témák: a cigányok eredete, hagyományai, életmódja, szokásai, manuális és vizuális művészete és hiedelemvilága mellett a családi élet, a gyermekek nevelése és életkori sajátosságai, a jelenlegi közélet eredményeinek és fonákainak a megnyilvánulása is helyet kapott. Nagy gondot fordítottunk a beilleszkedés problémáinak, a másság iskolában és az oktatásban jelentkező formáinak a megvitatására. Minden alkalommal szerepelt néhány óra erejéig nyelvoktatás, jogi és tömegkommunikációs foglalkozás, s természetesen tekintés is Európa kisebbségi kultúrájára. Igen, a tanévzáró ünnepély után én is úgy éreztem, hogy a 120 órás tanfolyami keretet sikerült a legcélszerűbben felhasználnunk. A záródolgozatok adatbankunkba kerülnek, s helyi tantervként – a helyi sajátosságokkal megtűzdelve – remélhetőleg nemcsak a szerző munkahelyén, hanem más oktatási intézményben is felhasználhatóak lesznek. Van közöttük óvodai kisebbségi nevelési tervtől a speciális iskolák tanmenetén túl cigány szituációs játékok gyűjteménye, valamint a nevelőotthonokban nevelt értelmi fogyatékos cigány fiatalok utógondozásának módszertani elemzése. De igen értékesnek tartom a cigány gyerekek általános iskolából a középiskolába történő átmenetének nehézségeit taglaló dolgo-

zatot, vagy akár az osztályfőnöki órák keretén belül megvalósítható együttélési programot. Tantárgyi tanmenetek is készültek, így irodalomból, népismeretből, énekből, rajzból, más készségtárgyakból és egy művészeti blokk is az általános iskolai cigány kisebbségi tananyag megelevenítésére. Még meg kívánom jegyezni, hogy a tanfolyam szervesen kapcsolódott a helyi kisebbségi önkormányzat által már második éve sikeresen funkcionáló oktatási programhoz.

– **Személy szerint ön hogyan értékeli a tanfolyamot?** – kérdeztem **Kecznán Anikó** szentpéterúri tanítónőt.

– Az a véleményem, hogy az előítéletek megszüntetésében nekünk, pedagógusoknak igen nagy a szerepünk. Először is ismernünk kell ennek az etnikumnak a történetét, sorsát, azután megfelelő módszertani kultúrával felvértezve, sok-sok szeretettel közeledve hozzájuk végezhetjük munkánkat. Különösen fontosnak tartom ezt az aprófalvak iskolájában, ahol a pedagógus még mindig nagy tekintély, tehát egyáltalán nem mindegy, hogy hogyan viszonyul ehhez a kérdéshez. A tanfolyam számomra felettébb érdekes volt, meg persze igen tartalmas is, hiszen a szakértő előadók mellett találkozhatunk a cigány közélet néhány jeles személyiségével is.

Végül zárószóért **Vizsi Pálhoz**, a Zala Megyei Pedagógiai Intézet munkatársához fordultam:

– Az természetes, hogy intézetünk a most záródó tanév intenzív posztgraduális képzéseinek sorába felvette a nagykanizsai romológiai tanfolyamot. Ugyan rövid idő állt rendelkezésre az előkészületekre, s menet közben is adódott néhány anyagi természetű probléma, de ennek ellenére csak a legnagyobb elismerés hangján szólhatok Sztojók Ilona munkásságáról. A képzésről a kollégánál által készített havi beszámolóból nagyszerűen nyomon tudtuk követni a tartalmas munkát. A magasan kvalifikált előadók tudásának, egyéniségének, a széleskörű szemléltetésnek és a hallgatók intenzív érdeklődésének köszönhetően a tanárok és „diákok” között baráti kapcsolat alakult ki, amelyik igen hatékony munkát eredményezett. A hallgatók elégedettségét az is bizonyítja, hogy a képzésnek olyan nagy a visszhangja, amelyik megyénket, sőt az országot is túl lépte – értékelte az ország első romológiai intenzív szakmai továbbképzését Vizsi Pál.

Büki Erzsébet

Nem csak roma gyerekeknek

A szeptemberi tanévkezdéskor a tervek szerint új iskola indul Szolnokon. A „Roma Esély” Alternatív Alapítványi Szakiskola célja a középiskolákból kimaradó, jelentős szociális hátránnyal, szakirányú műveltség hiányával rendelkező cigány és nem cigány fiatalok szakképzéshez juttatása, államilag elismert szakmunkás-bizonyítvány nyújtásával.

– A szakiskolai forma a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek biztosít az első évben felzárkóztatási lehetőséget, akik a nyolc évet sorozatos kudarcélményekkel végezték el – fejtette ki érdeklődésünkre az ötlet megálmodója, projektmenedzsere, **Csillei Béla** tanár. A kétéves képzés során három olyan szakmát fognak tanulni a gyerekek – számítógép-kezelő, parkgondozó, illetve útfenntartó szakmunkás –, amelyekkel a munkaerőpiacon reményeink szerint helytállhatnak.

A pedagógus úgy véli, amikor arról beszélünk, hogy a cigányság létrehoz egy iskolát nem csak roma gyerekek részére, akkor a halmozottan hátrányos helyzetről, a szegénységről, a tehetlenségről van szó. Mindez történelmi jelentőségű az alapító Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat és a Lungo Drom részéről, mivel először nyújtanak kezét nemcsak a saját gyerekeiknek, hanem a nem cigány sorstársaknak is – hiszen egyre nő a lemaradó, leszakadó gyerekek száma.

– Az új iskola – ahol megközelítőleg ötvenen tanulnak majd kezdetben – egyfajta lehetőség arra, hogy megpróbáljunk ezekkel a hátrányos helyzetű, kudarcokkal eltelt gyerekekkel konkrét eredményeket elérni – mondta Csillei Béla.

– A program során megpróbálunk mintát adni arra, hogy a cigányság képes önmagán, sőt a legelesettebb nem cigány sorstársain is segíteni. Éppen ezért szakértő, gyakorlattal rendelkező pedagógusokat „verbuváltunk”. Olyan kísérleti programot dolgoztunk ki, amelynek a tanterve, tanmenete és tananyagai folyamatosan készülnek. Többek között a PHARE-program munkabizottsága is lektorálta az anyagot.

Az ígéretek szerint a szeptemberi iskolakezdés után a PHARE szakemberei meglátogatják az intézményt, és

ha működőképesnek találják, akkor 60-70 ezer ECU-t folyósítanak részére. Az alapító reményei szerint példájuk alapján másutt is létrehozhatóak lesznek hasonló célú iskolák, és kialakulhat ezen intézmények hálózata, akár nemzetközi mértékben is.

Persze a hasznos és nemes tervekhez nem csak menet közben, hanem az elején is pénz kell. Az iskola indulásához az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat egymillió forinttal járul hozzá – amihez különböző alapítványokból is érkezik támogatás. A Szolnokon létrehozandó iskola természetesen a város

önkormányzatának támogatását is bírja. A szakiskola alapítványát már bejegyezték, és remények szerint hamarosan megkötik a várossal is a közoktatási megállapodást, hiszen a város oktatási szerkezetébe ez az intézmény beilleszthető.

A „Roma Esély” szakiskola a tervek szerint az átszervezések során felszabaduló Lomb utcai iskolaépületben található otthonra. Az igazgatói teendőik ellátásáról a kuratórium dönt, a megbízás elnyerésére információink alapján legnagyobb esélye Csillei Bélának van.

B. Gy.

FELHÍVÁS!

A „Roma Esély” Szakiskola felvételt hirdet olyan 8 általános iskolát végzett – esetleg középiskolából kimaradt –, fiatalok részére, akik kedvet éreznek a számítógép-kezelő, parkgondozó, vagy útkarbantartó szakmák megszerzéséhez. Az iskola államilag elismert szakmunkásbizonyítványt ad a sikeresen vizsgát tett tanulóknak. Várjuk mindazokat a cigány és nem cigány fiatalokat, akik 1996. augusztus 5-én vagy 6-án 9 órai kezdettel a Szolnok, Lomb utcai iskola épületében szívesen elbeszélgetnének az iskola tanáraival.

TÖRTÉNELEM SAJÁTOS JÖVŐNÉZETBEN

Az arlóí képlet az azonosságjel után bizonytalan végeredménnyel

Egykor közel volt a falu, Arló Ózdhoz, szinte összenőtt vele. Most meg messze esik – pontosan 56 forintnyira.

S ez bizony már nagy távolság ott, ahol a majdnem semmiből kell megélni. A 4199 lelket számláló falu 2371

keresőkorú lakójából 1241-nek nincs munkája.

Zsigrai Árpád polgármester már nem vitatkozik az Országos Munkaügyi Központ megyei kirendeltségének adataival.

– A hivatalos statisztika úgy szól: Arlón huszonöt százalékos a munkanélküliség. Csak hát más a statisztikai rubrika és más a valóság. Van itt, aki már mindentől kifutott, olyan régen elvesztette az állását, s van olyan is, akinek sohasem volt munkája.

A polgármester fáradt fiatalember. Az egykori pedagógus, hogy a falu rábízta magát, bírkózik a lehetetlennel...

– Nem tudom, mi lesz a faluval, a falu népével – mondja...

Egykor csillagos szép volt a jövője Arlónak. Hogyne lett volna az, amikor valamikor a századfordulón a Rimamurányi Rt. vasutat, bányát, kohót működtetett – s vonzotta az embereket. Aztán a „fellegvár”-korszak! A vas és acél országának e szegletében, a Bükk-oldal dombjainak oldalába települt falvak hirtelen gyarapodni kezdtek: érkeztek a bevándorlók. S maradtak. Nemcsak itt, Arlón, hanem szerte a környéken. Borsosnádásd a martinászik falva lett, Domaháza a hengerészeké. Arlón úgy alakult, hogy a pályamunkások meg a segédhengerészek éltek családjaikkal. Aztán jött, mit jött, rájuk zuhant az ózdi „romlás”. Tizenötezer ember maradt a kohók után munka nélkül.

S legelőbb a cigányok.

Mert az előbb említett letelepedők többsége cigány volt. S az arlóí „képlet” nemcsak a munkanélküliségről, hanem a cigányokról is szól.

A felnőttlakosság 43 százaléka az etnikumhoz tartozik. Az iskolások 63 százaléka cigány. S ha az elvesztési statisztikát nézzük, akkor az újszülöt-

tek 83 százaléka a kisebbséget gyarapítja.

Ez hát az arlóí képlet.

– Az értelmiség elköltözik Dunaújvárosba, Paksra, Pestre. Részben, mert munkát talált, részben, mert gondolkodik a gyereke jövőjében is.

– És a falu jövője?

– Nem tudom. Ózdon egy kétszobás lakás ára 750 ezer forint. Annyiért megveszik. Itt, Arlón egy kétszintes ötszobás, központi fűtéses ház nem tudnák eladni nyolcszázért.

Pedig vannak itt szép házak. Vagy majdnem szépek... Vakolatlanul, vagy féltetővel, félig készen.

De nem! Rossz a szó: inkább befejezetlenül.

Oláh Csaba, a kisebbségi cigány önkormányzat elnöke magyarázza is:

– Míg volt munka, épültek itt cigány családok, igaz, támogatással, OTP-vel. Négy éve a többség nem tud fizetni. De hiszen nem csak azt, mást sem. Évek óta tartoznak itt sokan a vízdíjjal, áramdíjjal.

Oláh Csaba szerencsés ember. Hogy ne lenne az, hiszen neki is, feleségének is még van munkája. Igaz, hátán a fél falu terhe is. Merthogy bevégezte az éjszakai műszakot, hát nappal végigjárja a falut, s nem tud őt mért tenni, hogy meg ne szólítsák, s ne kérjenek tőle valamit.

– Megvagyunk a magyarokkal – mondja, kérdés nélkül –, engem is hatvan százalékkal választottak meg. Nem az a baj. A szegénység, az.

Két domb között hosszan nyújtózik a falu. Valamikor a két domoldali szél –

a Csahó és Kisfalu – volt a cigánynegyed, most már változik némiképp: nemcsak az. Ahol majdnem minden második család a kisebbséghez tartozik, nem lehet, nem is szabad cigánysorról, cigánynegyedről beszélni.

Amúgy csendes, kihaltak teszik Arlót. Hogy kérdezem: hol a népesség, hát felmutatnak az erdőre. Nem, nem a kiégett fenyvesre, a másikra:

– *Gombászni, növényt szedni. Nagy napjai kezdődtek most az arlóiaknak. Itt a tinóru ideje.*

– Ha jó helyet tud az ember, az nagyon jó. Nemcsak azért, mert de jó az a gomba – mondja egyik alkalmi kísérlőnk, **Csipkés Vilmos**, és nyel közben egy hatalmasat – hanem mert kilójáért nyolcszáz-ezer forintot is adnak. A gyógynövény az más...

Más-e? Fenn a Csahó végén, már szinte bent a hegyben csalánt szárogatnak a nyirkos melegben. Nemcsak azt gyűjtik. Szedik a cserbóka gyökeret, szagosmüvét, tüdőlaput, galagonyát...

Ha kimegy a család, hatan-heten, úgy megkeresnek egy nap ezer-ezeröttszáz forintot. Együtt. Összesen.

Danó Róbertné mintha a nagy család gyökere lenne:

– Hetvennégy éve élek itt.

Vele együtt a család ágaboga. Élő gyerekek közül öten, meg a huszonvalahány unoka, meg a purdék. Háromháznyi sokaság. Ház? Az egyikből a pacsit közül kivillan egy-egy téglá, de a többi mind vert falu. A levert, összefont karók közé törekkel kevert vályogot döngölnek. Jól befűthető télen is.

Ha van mivel. Mivel? Hiszen ott az erdő. Csak hát gazdája van már itt szinte minden fának. Olyannyira, hogy egész télen, tavaszon járőrözött itt mindenki, a polgármester, a rendőrség, de még egy megbízott őrző-védő szervezet is. Csak hát a fa fogyott. S nem csak a kitört fa ága, gallya, de az igazi is. Ha folytatni akarnám Zsigrai Árpád „szociológiáját”, úgy is mondhatnám: megélhetési falopás, hiszen a legelején valóban a megfagyás ellen, meleget adóért járták az emberek az erdőt.

– A Várad Arzént vagy kit a múltkor megbírságotlák, mert nem volt a sza-

marához fogathajtói engedélye— meséli Oláh Csaba... Aztán hozzászerzi azt is: — Van bizony, aki ebből él. Szamárháton vagy kordén lehozza a kivágott fát az útra, aztán jönnek érte máshonnan teherautóval.

Egyre többen tartanak szamarat a faluban.

Folyik a rabló-pandúr. Egyre keményebben. A tavaszon sorra gyulladtak ki az erdők. A falu határában éppen mostanában égett le 150 hektárnyi meg ugyanannyi legelő. Van, aki azt mondja: véletlen tüzeset, mások megesküsznek rá; gyújtogatás. Van aki úgy tudja: az égett fa elvihető az erdőből.

Szóval szamarak. No meg a kecskék. De ez más történet. Zsigrai Árpád mindent megpróbál.

— Most már húsz cigány családnál van úgynevezett kecske, nevelésre. Legalább tejet ad a gyerekeknek, a felesleget meg eladjuk egyben egy tejüzemnek — sajtnak. Ingyen adjuk a kecskét meg a legelőt.

Most azt tervezzük, hogy anyakócskat adunk ki.

Csak hát megmaradnak-e a kocák? Nem, nem elsősorban azért, hogy eladnák, bár előfordulhat az is, hanem mert a malacot enni kell. S ahol nem nagyon esznek, ott nincs moslékba való.

Fizetésnapkor — mikor? —, szóval a pótlék, a nyugdíj, a családi pótlék napján jókedvű a falu. Addig amíg rá nem jönnek: a semminek örültek. Mert ha kifizetik a bolti adósságot— van a faluban boltos, aki hitelez egy-két hétre a rendes családoknak— megveszik a zsák lisztet, téstát, zsírt, s talán még törlesztik a hivatalos adósságot, hát semmire marad. Akinek meg nem csak hivatalos adóssága van, hát az megy az uzoráshoz.

Itt arlón ezer forintba ötszáz a kamat. Akkor is, ha egy napra, akkor is ha egy hétre kérik. Van olyan ember is, aki már egy éve csak a havi kétezer-ötszáz forint kamatot fizeti havonta az egyszerű kölcsönkért ötezer forintba, mert nem tud többet fizetni.

— Tudják-e, kik az uzorások?

— Tudja azt mindenki. De nevet nem mond senki. Hátha holnap megint kell kérni.

De vissza a mindennapokhoz. Ha nem lenne az erdő, nem lenne a tó, nem tudni mi történne. Mert az erdőben nem csak a gomba, hanem más is— itt úgy mondják: „talált szarvas” is— akad, na meg ott a tó, a Suvás-tó, ott meg a hal.

A Suvás-tó mintha nem venne tudomást a falu pokláról. Olyan gyönyörű

Dolgozó romák (Felvételiünk nem a helyszínen készült)

rűn terpeszkedik immár száz éve itt, hogy kis Svájcna is beillene. Mesélik, az egykori homokbánya okozta a nagy hegyomlást, amely lezárta a patak völgybeli útját, s így alakult ki Arló idegenforgalmi nevezetessége: a tó. Panzió, hétvégi házak, strand, vízbicikli... Idilli a kép.

Húsz közmunkás dolgozik a park szépítésén. Oláh Csaba büszkén mutatja őket:

— Mindenki megmondja, jól dolgoznak. Meg lesz nekik ezen a munkán a jövedelem pótlóhoz szükséges kilencven nap.

— Mind cigány?

— Majdnem. A polgármester megkért, hogy magyarokat is vegyünk közéjük.

Mert igaz, a települési önkormányzatnak csak egy cigány tagja van, Váradai Kálmán, de azért mégis a kisebbség egyre meghatározóbb. A kisebbség gondolai már a falu gondolai.

— Hamarosan maguk lesznek többségben.

— Meglehet. De abból nem lesz több pénz. Azt a 140 milliót meg csak se-

gélyre is el lehet osztani. Még az OTP-adósságokra se lenne elég.

Kisebbség-többség. A polgármester meséli, az iskolás gyerekek Mikuláskor ugyancsak meghökkentek. Mert a magyarokhoz csak egy mikulás jött. A cigányokhoz meg jött külön — a kisebbségi önkormányzat szervezte — cigány Mikulás is. Azt mondták a gyerekek: nem igazság.

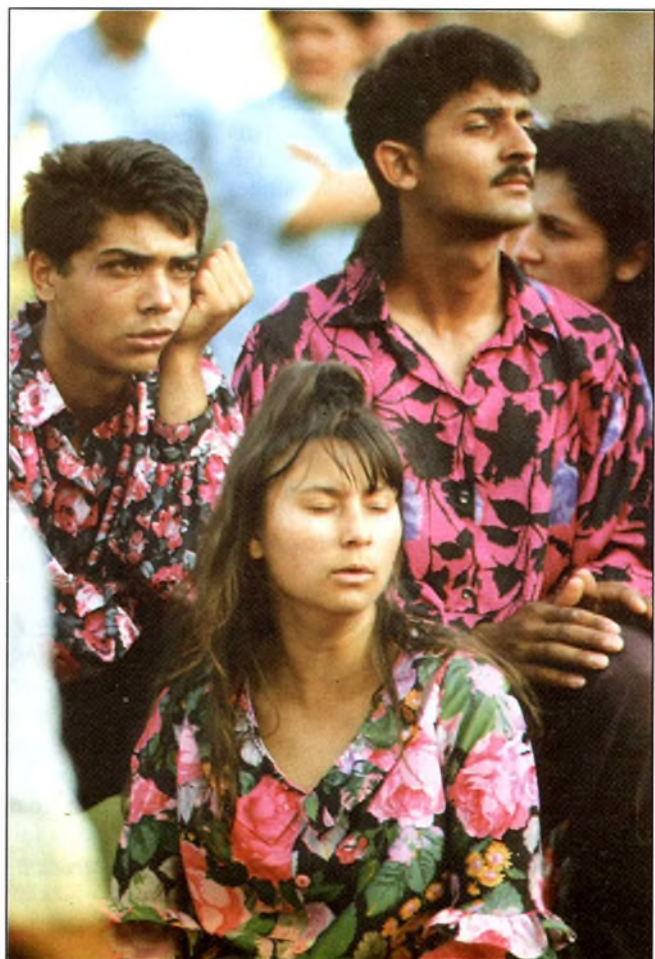
Igazság? Egy a világelmaradt kistérségeivel, azok fejlesztési tanácsadással foglalkozó amerikai alapítvány, a VOCA, pár éve három szakembert küldött, hogy tanácsot adjanak: mit lehet tenni a faluért. Az egyik ötlet a kecsketeenyésztés volt, a másik: csináljanak a faluból cigány nevezetességet, skanzen vagy rezervátumot.

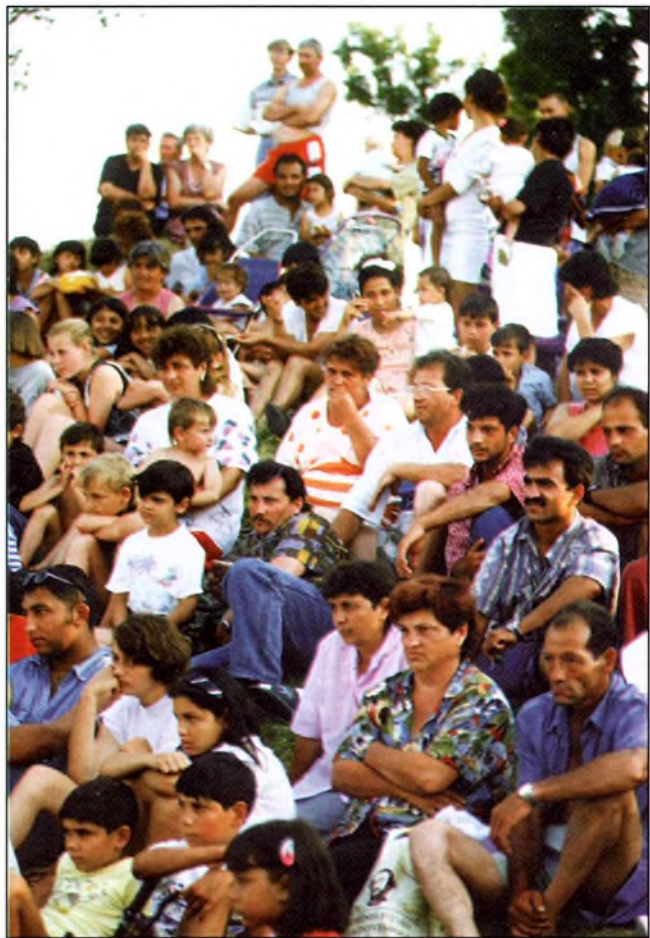
Nem akarták.

Mert az idetelepült ükapák óta elvesztették nyelvüket, kultúrájukat. Az itt élők ipari munkások — voltak. Segédmunkások.

Maholnap ők lesznek Arlón a többség. Mire mehetnek vele?

S. Boda András

BÉKESSÉG HEVESEN

A négy srác máskor is rajcsúrozott már a zsidó temetőben. A kétszázötven éves sírkert kapuját ugyan lakat őrzi, s azt **Lajer Mihály** temetőőr nyitja-zárja, ha látogató érkezik. De a bejáratától távolabb, a kerítésen van egy lyuk, éppen elég nagy ahhoz, hogy bemásszanak rajta... Akkor is ezt tették, s odabenn a sírok közt bújós-kázní kezdtek, meg galambokra vadásztak. Egyikőjük megpihent, nekitámaszkodott egy sírkőnek – az meg eldőlt mögüle. Pompás ötletet kaptak az új játékhoz: nézzük már, a többi is ilyen könnyen felborul?... Hetvenkilencszer tették próbára a síremlékeket – és a saját erejüket. Mert volt, hogy tízmázsás márvány obeliszket „segítették le” talapzatáról. Miután kamaszenergiájukat kellően levezették, hazamentek. Hetvenkilenc meggyalázott sírt hagytak maguk után.

Az eset a zsidó húsvét idején történt, Hevesen. A helyi rendőrség először alantas – rasszista – indítékra gyanakodott. De miután egykettőre fölöncsípték a négy jómadarat – 13 és 15 éves gyerekeket –, a városban megnyugodtak a kedélyek. Nagy baj, ami történt, nagyon csúnya dolog, még sem akkora bűn, mint amilyennek az első pillanatban tűnt.

– Ennek ellenére rádióban, televízióban, újságokban így tállták az esetet: négy fiatal cigány sírokat gyalázott meg a hevesi zsidó temetőben – meséli **Kontra Gyula** polgármester. – Pedig ezúttal nem a cigányon meg a zsidón van a hangsúly. Legalábbis mi, hevesiek nem úgy éljük meg a dolgot, hogy egy kisebbségben lévő népcsoport ártott egy kisebbségben lévő vallási csoportnak. Felfogásunkat igazolja az ügy folytatása is.

Erről **Lólé Mihály**, a cigány kisebbségi önkormányzat elnöke illetékes beszélni. Higgadt, tapasztalt ember, aki mindenkor szót tud érteni az övével, szinte a vajda szerepét tölti be köztük. Ezt az ügyet is ő vette kézbe.

Lólé „vajda” pici irodájában fogad, s mindjárt egy levelet tesz elé. Ez a levél azonban a történet végére kíváncsodik, most még csak a derekánál tartunk.

– Amikor megtudtam, hogy ezt a gyalázatos dolgot cigány gyerekek művelték, nagyon megdöbbentem. Fájt, hogy képesek voltak ilyesmire. De ak-

Lólé Mihály

korra már azt is hallottam, hogy a szüleik a rendőrségen elmondták, ha lehetőség van rá, helyrehozzák a kárt. Ekkor jött a telefon **Zolnai Gusztávtól**, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége ügyvezető igazgatójától. Azt mondta: ha vállaljuk a megrongált sírok rendbetételét, nem indítanak polgári peres eljárást a rongálók ellen.

– Nekem – folytatja **Lólé Mihály** – ezek után már csak az volt a dolgom, hogy pénzt szerezzek a munkához. Személyesen **Farkas Flóriánnal**, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökével tárgyaltam. Az ő segítségével a megyei kisebbségi irodától megkaptuk a szükséges összeget a cemente meg a többi holmira. Így, hogy a munkát a romák ingyen végezték, az 500 ezer forintos kár helyreállítása az egytizedéből kijött.

– **Kik vettek részt a sírok rendbetételében?**

– A négy gyerek szülei, rokonai, néhány szomszéd, de még magyar is volt a húsz-huszonöt fős csapatban. Mentek, mert átértékelték a szülők gondját, akik nagy szegénységben élnek. Ennek ellenére azt mondták: ha kell, köcsönt vesznek fel, úgy térítik meg a kárt. S nem úgy hozták rendbe a sírokat, hogy „na, fiam, mutasd meg, te melyiket döntögtetted”, hanem valamennyi meg-süllyedt, megdőlt sírkövet a helyére állították, lecementezték. Az asszonyok

meg a körükkel kaparták róluk a földet, mohát, kitisztították a sírok környékét. Úgy éreztem, kötelességünk megkövetni a zsidóságot, ezért javítottunk ki minden, az idő által megrongált síremléket is.

A négy sírrongáló közül kettő a Benedek Elek Kisegítő Iskolában tanul.

– Átlagos gyerekek, még csak nem is kirívóan csintalanok, nem rosszalkodnak többet, mint más – mondja róluk **Árvai János** igazgató. – Igazából akkor döbrentek rá, milyen súlyos dolgot követtek el, amikor a fejükre olvasták. (Amint halottam, rendesen kaptak a szüleiktől egyebet is, nemcsak fejmosást... – I.L.) És persze az iskolai fegyelmi eljárás is tudatosítja majd bennük vétkeiket. De meg vagyok győződve róla, hogy hasonló eset hosszú évekig nem fog történni. Nagy tanulság volt ez a négy gyereknek, de még azoknak is, akik csak hallottak az ügyről.

A vékonyka, 13 éves srácból ki sem nézném, hogy képes egymázsás követ megmozdítani.

– Könnyen borultak – dűnnyögi.

– **Tudtátok mit műveltek?**

– Nem.

– **... hogy ez valakiknek szomorúságot, fájdalmat okoz?**

– Nem...

– **Arra sem gondoltatok, mekkora kárt tesztek?**

– Arra se...

– **Tudod, mi az, hogy „zsidó”?**

– Nem.

S most nézzük a levelet, amellyel **Lólé Mihály** fogadott:

„**Igen Tisztelt Lólé Úr!**

Engedje meg, hogy ezúton fejezzem ki a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége vezetésének köszönetét azért, hogy a hevesi zsidó temetőben történt rongálások után az ön intézkedésére a temetőt rendbehozták. Nemes cselekedetükért fogadják még egyszer őszinte köszönetünket.

Zolnai Gusztáv”

A hevesi zsidó temetőben lassan virágnak a hársak, csend, béke van a sírok közt.

Béke van a szívekben is.

Illés Lia
(Képes Újság)

Rákkeltő vegyi anyagot alkalmaztak embereken?

Furmann Imre vizsgálatot sürget

A benzidin nevű vegyi anyagot bűncselekmények elkövetése után, vér kimutatására használja a rendőrség. A rákkeltő hatású anyagot elméletileg csak tárgyakon alkalmazzák, de a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda úgy értesült, hogy Nógrád megyei rendőrök embereket is vizsgáltak a veszélyes szerrel.

A Nógrád megyei Érsekvadkertben 1995. december 9-én megöltek és kiraboltak egy idős asszonyt. A többi között három érsekvadkerti és egy ipolyszögi lakost a rendőrök még aznap éjjel a megyeszékhelyre, Salgótarjánba szállították. A kapitányságon – elmondásuk szerint – bántalmazták, a rendőrök szinte mindvégig gyanúsítottként kezelték őket. A szabadon bocsátásuk előtti kihallgatáson viszont már tanúként szerepeltek. Ez alighanem azzal magyarázható, hogy a rendőrség időközben elfogta a bűncselekmény elkövetésével valóban gyanúsítható három férfit, aki beismerő vallomást tett. A négy ártatlan „tanú” azonban csak másnap este szabadult, fogvatartásuk jóval meghaladta az előállításra megszabott 72 órás jogszabályi határidőt.

Cigány származásukra való tekintettel a sértettek a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Irodához fordultak. Az eset feltárása során mind nagyobb hangsúlyt kapott egy különös mozzanat, amely az ügyet kiemeli az „egyszerű rendőri túlkapások” sorából. Kiderült – mondja **Furmann Imre**, a jogvédő iroda igazgatója –, hogy a négy sértettet még előállításuk éjszakáján vegyi eljárásnak vetették alá. Karjukat és kézfejükét benzidines oldattal, valamint más, a jogvédők számára egyenlően ismeretlen anyaggal kenték be, hogy kimutassák, testük érintkezett-e vérrel. Az anyagok csípték a kezét és a szemet, az egyik sértett – nevezzük Andrásnak – ordított a fájdalomtól. Az eljárás után kereszthuzzattal kellett szellőztetni, mert a szúrós – maró szagot a rendőrök sem bírták elviselni.

András karja megdagadt, hehezen szűnt meg az égető fájdalom, kezét hetekig hidegvizes borogatással ápolta. A karján húzódo bama csík még ma, fél évvel az eset után is jelzi, hogy az eljárás nem múlt el nyomtalanul. A benzidines vizsgálat nem került jegyzőkönyvbe, a sértettek a rendőrök elmondásából tudták meg, hogy milyen anyagot kentek a testükre.

Az érsekvadkerti gyilkosság igazi gyanúsítottjain szintén benzidines eljárást al-

kalmaztak – teszi hozzá az igazgató – s erről már rendőrségi jegyzőkönyv is tanúskodik. A valódi tettesek ugyancsak roma származásúak, de Furmann Imre szerint ebből korántsem lehet azt a következtetést levonni, hogy a benzidint csak cigányok esetében használja a rendőrség.

Ezt erősíti meg **Rózsa György** bőrgyógyász szakorvos, igazságügyi szakértő is, aki szerint a rendőrség embereken is széles körben alkalmazza a benzidinpróbát. Az érsekvadkerti ügy kapcsán Rózsa György írásos szakvéleményt készít, ennek befejezése előtt érdemben nem nyilatkozhat a részletekről. Azt viszont hangsúlyozza, hogy mint a rendőrség által használt összes vegyszert, a benzidint is kipróbálják az alkalmazás előtt, ha pedig a gondos előkészületek ellenére komolyabb károsító hatást észlelnek, a szert azonnal kivonják a forgalomból. A szakorvos szerint úgy tűnik, az András kezén látható bőrelszíneződés semmiféle veszéllyel nem jár, a színeződés feltehetően eltűnhet. Arra kérdésre, hogy milyen szabályok vonatkoznak a benzidin emberen történő alkalmazására, Rózsa György kifejtette: bár ő még nem látta, nyilvánvalóan meg kell lennie a gyakorlati utasításokat tartalmazó belső előírásnak vagy módszertani körlevélnek.

Nem csoda, ha Rózsa György nem ismeri a benzidin emberen való alkalmazásának szabályait. Ilyen szabályok – mint látni fogjuk – nincsenek.

A szer egészségkárosító hatásáról a Reanal Finomvegyszergyár Rt. szakvéleménye mellett azt írja, hogy a benzidin „-por és a -gőz erősen ingerli a szemet, a légutakat, a légzőszerveket, valamint a bőrt. Tüdőembólia előfordulhat. Vigyázat, a tüdőembólia akár két nap késéssel is kialakulhat. Az anyag belégzésekor ezért minden esetben orvosi vizsgálatra van szükség (...) Az anyag bőrön keresztül is felszívódhat. Máj és vesekárosodás, továbbá bőrgyulladás előfordulhat (...) A benzidin rákkeltő hatású.”

A rendőriskolák részére készült szakanyagban hasonló olvasható: „a benzidin rákkeltő hatású anyag, amelynek használata nagy óvatosságot, valamint a munkavédelmi rendszabályok szigorú betartását igényli”. A szakanyag tárgyalja a benzidin-próbára kivitelezésének szabályait, de arra még utalást sem tesz, hogy a szer tárgyakon kívül esetleg embereken is alkalmazható.

Tóth István rendőr alezredes, az ORFK bűnügyi technikai alosztályának vezetője elmondja, hogy a rendőrség a benzidint csak tárgyakon – például falon, lökhárítón, késen – lévő szennyeződés vizsgálatára, úgynevezett előpróbaként használja. Ha az eljárás negatív eredményt hoz, akkor kétséget kizáróan igazolható, hogy a szennyeződés nem vér. A pozitív eredményt azonban laboratóriumi vizsgálatokkal kell megerősíteni, mivel a benzidin nem csupán a vért, hanem a kólát, paradicsomot és számos zöldséget, gyümölcsöt, valamint sok vegyi anyagot – cipőkrémet, öblítőt – is kimutat.

A Tóth István vezette alosztály olyan szakemberek, technikusok továbbképzésével is foglalkozik, akik a szigorú munkavédelmi előírások megtartásával, védőfelszereléssel ellátva országsszerte végeznek benzidinpróbát. A képzések során – szögezi le az alezredes – fel sem merült, hogy a benzidint netán embereken is kipróbálhatnák, így erre az esetre nincsenek szabályok. Ez egész egyszerűen nem kérdés. Éppen ezért nem is figyelmeztetik a technikusokat, hogy a benzidint nem alkalmazhatják embereken – mondja Tóth István –, mint ahogyan a tanuló vezető oktatója sem hívja fel a figyelmet arra, hogy a gépkocsival nem szabad repülni.

Bánfi Ferenc, Nógrád megyei rendőrfőkapitány ezzel szemben – alátámasztva Rózsa György állítását – kérdésünkre elismerte, hogy a megyében embereken is alkalmaznak benzidines eljárást. Álláspontja szerint azonban abban a töménységben és ahogyan használják, a szer nem ártalmas az egészségre. Írásos szabályok ugyan erre vonatkozóan nincsenek – mondta a főkapitány –, de a benzidinpróbát minden esetben felkészült szakemberek, rendőrorvosok végzik.

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás, kényszervallatás és fogvatartás bűncselekmények alapos gyanúja miatt feljelentést tett a Legfőbb Ügyészség. Furmann Imre feltétlenül szükségesnek tartja, hogy vizsgálják ki az ilyesfajta vegyi eljárások alkalmazásának gyakorlatát, s ennek eredményeként vezessenek be teljes körű és átható szabályozást.

Czene Gábor

(Népszabadság 1996. június 28.)

„ISTEN VELED, APA!”

„Megpróbáltam lélegzethez jutni, de a levegő megállt a torkomban, és egyszerre éreztem, hogy kiszakadok saját magamból, mind följebb, és följebb, és följebb, és közben körülölel a szél. Valósággal kilódultam magamból, tetőtől talpig, és tudtam, hogy ez a halál, de azt is tudtam, hogy tévedés volt, amit eddig hittem, hogy az ember csak lehunja a szemét és kész. Egy darabig lebegtem az űrben, de följebb már nem jutottam, sőt, éreztem, hogy kezdek visszacsúszni. Nagyon lélegeztem és itt voltam megint.” (Ernest Hemingway: *Búcsú a fegyverektől*)

Általában e fenti élményt élik át azok a kevesek, akiket a klinikai halál állapotából vissza tudnak hozni az orvosok. Az ilyenkor tapasztalt (ha tapasztalt!) érzéseket, gondolatokat, látomásokat összefoglaló néven halálküszöb-élménynek (HKÉ-nek) nevezik. **Dr. Raymond Avery Moody** – ő használta először a halálküszöb-élmény fogalmát – foglalkozott a legtöbbet ezzel a kérdéssel. Élet az élet után – 1975-ben megjelent – című könyvében 150 olyan ember számol be élményéről, aki orvosi értelemben meghalt, és mégis feléledt. Moody – az 1988-ban megje-

lent – A fényen túl című beszámolójában folytatja az igazán érdekfeszítő téma boncolgatását. Dr. Moody – lehet olvasni a könyv előszavában –, nem állítja, hogy bebizonyított volna bármi mást, mint a halálközeli élmény létezését és messzemenő gyakoriságát. Vajon a halálközeli élmény kutatása tudományosan bizonyította-e, hogy van élet a halál után? Úgy vélem, nem; mégpedig az emellett kitartó, lelkes állásfoglalások ellenére sem. Csupán azt bizonyította, hogy a halál pillanatában sok ember kellemes és reményteljes élményen megy át.

Nincs tudomásom arról, hogy Magyarországon folyik-e HKÉ kutatás. Ellenben azok az emberek, akik átéltek ilyen és ehhez hasonló élményeket, ma már bátrabban el merik mesélni a nagy nyilvánosság előtt is.

A halál mindenkinek fájdalmas, csak a halottnak nem – írja **Thomas Lewis** híres biológus. – Ez a mondat járt a fejemben végig, amíg **Sz. Gábort** hallgattam Jászfelsőszentgyörgyi otthonában.

– Volt egy **Szilárd** nevű fiunk, aki súlyos szívrendellenességgel született, de nem tudta, hogy beteg, észre sem vette a szomorú tényt. Ötéves korában ment el úgy, hogy még el is köszönt.

Amíg **Sz. Gábor** kibeszéli magából a tragédiát, én egy vidám, egészségesnek látszó, bájos kisfiú fényképeit nézegetem. A születésétől a haláláig.

– A második szívműtétje után alig egy félórával, az intenzív szobában, a bekapcsolt életbentartó készülékek között – melyek kis testét működtették – álltunk és beszélgettünk az ügyeletes orvossal. Ő azt mondta, nem sok esély van arra, hogy a szív újra elinduljon. Nézttem a fiam arcát és szinte szuggeráltam: Szilárd a neved, ezért szilárdnak és keménynek kell lenned, életben kell maradnod! Hajnalban az orvos telefonált, hogy a szív megindult – meséli Gábor. –

Szilárd fiam rövidke kis életében egy kicsit túlzottan is ragaszkodott hozzám. Meglepő az volt, hogy amikor kikerült az intenzív osztályról, néhány napig hideg és zárkózott volt, még beszélgetni sem akart velem. Az teremtetett ismét hiddat közöttünk, hogy megmondtam, a műtét előtt ígért magnót megvettem, s csak akkor bontjuk ki, ha ő már hazajön. Akkor elmondta, hogy amikor én a kiságyánál beszélgettem az orvossal, ő fenn lebegett a teste felett a lámpánál, és szólt hozzám, de én nem válaszoltam a kérdéseire. Ezért haragudott meg rám. Nagyon sokat lehetne beszélni arról, amiket mesélt, hogy a műtét során milyen élményei voltak. Beszélt a zuhanásról a mélybe, ahol találkozott a sokszínű szívárvánnyal és a tűzgolyóval, ami a lemenő Naphoz hasonlított. Ez a tűzgolyó szépen beszélt hozzá és visszaküldte.

– *Úgy olvastam, ez az élmény összességében véve pozitívan változtatja meg az embert. Szilárdra mindez hogyan hatott?*

– Szinte élvezte és habzsolta az életet. Számunkra meglepő volt, hogy mindennap el kellett sétálni vele a templomhoz. Addig nem igen jártunk.

– *Ön mit gondol erről az egészből?*

– Nézze! Valaminek lennie kell... Valaminek lennie kell... Hogy ez micso-da, azt csak a jó Isten tudja! A műtét után két hónappal azt vettük észre, hogy valami nincs rendben nála. Szülői megérzés volt ez, szinte jelzéseket adott nekünk. Szokatlan kérdéseket tett fel az életről és a halálról, és félt a vöröslő lemenő Npatól. Orvoshoz vittük, de a vizsgálatok, a laboratóriumi eredmények nem jeleztek semmi elváltozást. Április 15-én egy kicsit nyűgös volt. Mentőt hívtunk. A kórház gyermekosztályának ügyeletes orvosnője megvizsgálta, majd közölte, hogy semmi baja, és nem éppen a legudvariasabban adta a tudtunkra, hogy jogtalanul vettem igénybe a mentőt. Ennek ellenére arra az éjszakára ott tartották megfigyelés alatt. A fiam a saját lábán ment fel az emeletre. Amikor felért, megfordult és visszaköszönt: „Isten veled, Apa!” Ez volt számomra az utolsó mondata. Április 16-án, az egyik budapesti kórházban végleg átlépett a szívárvány alatt, és a tűzgolyó már nem küldte vissza.

Paksi Éva

Illusztráció: F. Tóth Zsuzsanna

A vályog az új, régi építőanyag

Régen csak a tehetős emberek engedhették meg maguknak, hogy téglából építkezzenek. A vályog a szegény emberek építőanyaga volt. Ezt nem kellett máshonnan hozatni, majd minden település szélén elkészíthető volt. Ez volt az általános építkezési anyag.

Ma a téglázás az általános, de egyre inkább terjed a vályog iránti igény. Olcsóbb, ahogy a régi öregek mondták „télén fűt, nyáron hűt”. Ma, amikor nagyon megdrágult a fűtőanyag, nem mindegy, hogy a vályog házaknál kb. fele energia szükséges.

Erre, az egyre nagyobb igényre figyelt fel a tószegi Lólé család is amikor felelevenítve a vályogvetés ősi mesterségének fogásait elkezdtek vályogot készíteni. Nem könnyű munka ez; leásni a sárga föld, beke-

Deréktorna

Térdig a sárban

verés, formába öntés, szárítás. Sok-sok kapavágás szükséges, nehéz a nyers sár. A család apraja nagyja sőt a szomszéd Kállai családdal is összefogva közös munkában szaporodik a nyers vályog. Szeretnének a szűkös munkalehetőségek miatt saját maguknak munkát biztosítani. Szeretnének a megélhetésükért tenni, dolgozni.

Segítségért fordultak a községi önkormányzathoz, hogy ne csak alkalomszerűen, a jelenlegi gazdaságtalan formában végezhesék ezt a munkát, hanem folyamatosan, vállalkozás szerűen. Elsősorban megfelelő területre van szükség, mert jelenleg a sárga föld

kitermelés a saját udvarukból történik, de lassan az egész kert egy óriási kráter lesz. Erre ígéretet kaptak. Ezenkívül pályázatot nyújtott be a községi önkormányzat a legutóbbi Lungo Drom lapban megjelent Pályázati felhívásra a Magyarországi Cigányokért Közalapítványhoz, hogy a beinduló és bővülő vállalkozáshoz anyagi segítséget nyújtson. A helyi és az alapítványi segítséggel bíznak benne, hogy sok tószegi cigány család megélhetését biztosítja a jó öreg anyaföld egy kis szalmával, vízzel összegyúrva.

Mindenesetre Lóléék és Kállaiék feltűrték a nadrág szárát és neki gyűrködtek.

Gönczi Lajos

Fotó: Sassy Ilona

Vályog lesz a sárból

Az érdekegyesítés egyenlőtlenségei

A valóságban is átpolitizálódott társadalmunkban az érdekegyesítés egyenlőtlenségéről beszélni – finoman szólva – nyilvánvalóan tévedés. Mert csak látszólag tűnik úgy, hogy a különféle társadalmi csoportok vagy állampolgárok azonos eséllyel rendelkeznének akár politikai, akár anyagi érdekeik megjelenítéséhez. A jogállamiság intézményei ehhez önmagukban nem elegendők. Annál kevésbé, mivel a megosztottság – gazdaságilag és morálisan egyaránt – a társadalom egészét áthatja. Ha csupán az alul- és a felülélők közti távolságot nézzük, a szakadék egyszerűen áthidalhatatlan. Az elmúlt években – vagy legalábbis félétizede – pedig még inkább mélyült. Szinte annak mértékében, ahogyan az elviselhetetlen szegénység és a nyomor a hétköznapi viszonyokban megjelenik. Vagy amilyen mértéket ölt az írástudatlanság, a szociális és a kulturális megfosztottság. De ebben a folyamatban meghatározó szerepet játszik az a tény is, hogy az egyenlőtlenségek növekedése kapcsolatba hozható a kizárólagosságra törekvő államhatalmi érdekekkel is.

A harmadik világ rémálmai

A szociálliberális kormányzat alatt lassan már az igazságosság látszata sem érvényesül, nem hogy érzékelhető gyakorlata. Mintha az úgynevezett harmadik világ rémálmai kellőképpen nap mint nap életre. Szerencsére nem túl gyakorisággal halnak emberek éhen az utcán, s ha így megy tovább az is elképzelhető, hogy különböző járványok tizedelik majd a lakosságot. Az utóbbtól azonban még viszonylag távol vagyunk. Ám korántsem attól, hogy a minimális érdekérvényesítésre is képtelen társadalmi csoportok esetleg éhséglázadásba kezdjenek. Nem valamiféle homályos etnikai okokból, hanem azért, mert akik éheznek, azokat a rájuk szakadt szabadság sem vigasztalhatja. Legfeljebb ideig-óráig, de a tehetetlenségüket és kifosztottságukat újra és újra megélik, elégedetlenségüknek – amely akár agresszióval is párosulhat – elkerülhetetlenül hangot adnak. Nyilván nem a polgári társadalom

normáinak megfelelő módon, ám ezt nem is várhatjuk el.

A racionális ítélőképeség tényezői és annak hátrányai

Mert a civilizált viselkedéshez az anyagi, a kulturális és az erkölcsi javak minimumának meglétére van szükség. Akár azt is mondhatnánk: a racionális ítélőképeség mindennél egyértelműbb tényezői is ezek. S még inkább a demokráciában, ahol az egyenlőtlenségeket nem lehet politikailag elleplezni. Miközben tíz vagy százmilliókat érő villák épülnek, s a luxuszfogyasztás megannyi jelével találkozunk, lehetetlen meggyőzni az anyagi és a szellemi ínségben élőket arról, hogy mindez természetes jelenség. Mint ahogyan az is hiábavaló fáradozás, ha minden eszükkel arra törekcszenek, hogy büntudatot ébresszenek a társadalom legaljára szorultakban. Mintha csupán maguk volnának felelősök azért, hogy a szó szoros értelmében vegetáljanak. Holott éppen az ellenkezőjéről van szó: még hozzá arról, hogy nyilvánvalóan társadalmi okai vannak a lecsúszásnak. Vagyis ha a dologtalan életmód rögzül és konzerválódik, s ha az állampolgárok mind nagyobb és nagyobb csoportjainak azzal kell szembesülniük, hogy számukra nincs kiút, kétségkívül a kezdetben tehetetlen beletörődés válik életsszervező elvvé. S ennek felszámolásához lenne szükség az érdekérvényesítés politikai, szociális és kulturális feltételeinek megteremtéséhez.

Aki szegény, még szegényebb lesz

Mindentől elválaszthatatlanul pedig szorosabb érdekközösségekre, illetve azok funkcionális szerepét kísérő társadalmi szolidaritásra. Mert a politikai viszonyok ugyan tagoltak, s a parlamentáris demokrácia sok mindenre lehetőséget nyújt (a törvényhozői hatalom önmagában is az érdekek

közös egyeztetésére épül), de ahhoz, hogy a megfosztott helyzetben lévő társadalmi csoportok érdekei is hangsúlyosan megjelenjenek, egyáltalán nem lehet ha-

gyatkozni a pártpolitikai akaratokra. Ha ugyanis megállapítható lenne, hogy a parlamenti pártok az állampolgárok valamennyi fontos érdekét /érdekegyüttesét/ megjeleníteni, illetve képviselni képesek, akkor az említett ellentétekről beszélni sem volna érdemes. De hát a legkevésbé erről van szó. Kivált azért sem, mert az amúgy szükségszerű érdekkülönbségek szerint is tagolódnak, hogy milyen rétegekhez kötődnek. A felemás kapitalizálódás körülményei között nyilván azok a csoportok, lobbyk vagy érdekszövetségek akarata kerül előtérbe, amelyek kivételezett helyzetben vannak. S nem csak anyagi-gazdasági szempontból. Hiszen mára alapvető társadalmi törvényszerűséggé vált, hogy a politikai és a gazdasági hatalom egymást erősítő módon működnek. Némiképp eltéréssel, hol az egyik, hol a másik váltható át befolyásra, pénzre és érdekképviselőre.

De ha mindez tény, remélhetünk-e bármiféle változást? Vagy egyszerűen bele kell nyugodnunk abba, hogy például: aki szegény, az még szegényebb lesz, aki gazdag, még gazdagabb? S aki képes érdekeit hatékonyan érvényre juttatni, annak nem kell tartania semmitől? Ha mégoly pesszimistának tűnik is a lehetséges igénylő válság, mindenképp rejlik benne igazság. Senki sem lehet annyira naív vagy reménykedő, hogy az elkövetkezendő évektől gyökeres fordulatot várjon. Éppenséggel arra kell felkészülni, hogy a kormányváltozások csak a hangoztatott ígéretekben hordoznak különbséget. Másként fogalmazva: azok a társadalmi csoportok, amelyek – közkeletűen szólva – a rendszerváltás vesztesei, annyi hátrányt halmoznak fel – s nem csak az érdekérvényesítés szempontjából –, hogy mérséklésük akár hosszabb távon is szinte reménytelen. Az egyenlőtlenségek pedig csak egyre növekednek.

Dr. Kerékgyártó T. István

ROMAMÉCS VILÁGÍT...

Pedagógiai tanácskozás Debrecenben

Mintegy nyolcvan pedagógus, kisebbségi önkormányzati képviselő, oktatásügyi szakértő részvételével kezdődött meg június 24-én a debreceni Kölcsény Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Dísztermében az a tanácskozás, amely a Hajdú-Bihar megyei cigány oktatási program elképzeléseit volt hivatalos megvitatni. A résztvevők kérdések, felvetések, bírálatok közreadásával véleményezték az elhangzott előadásokat, tájékoztatókat. A helyenként érzelmeket, aggodalmakat sem nélkülöző hozzászólások ismételt bizonyították a pedagógustársadalom fogékonyságát napjaink égető problémájává vált kérdése, a cigányfiatalok iskoláztatása iránt. Az érvelésekből kiderült, a hozzászólók többsége elutasítja az iskolarendszerben elkülönítést erőltető szellemiséget, a cigány gyerekek külön osztályba, iskolába irányítását. Többen a költségvetési támogatás csökkenését tartották a legfőbb problémának, ami az oktatási program megvalósítását akadályozza. Abban azonban valánemennyi résztvevő egyet értett, hogy a gondokon csakis összefogással, a közös felelősségvállalással lehet úrrá lenni.

Tuza Tibor, a Debreceni Cigány Kisebbségi Önkormányzat irodavezetője tájékoztatójában ismertette a szerkesztésben elkészült olvasókönyvet, amely a „Romamécs” címet kapta. Az első osztályosok számára összeállított kötet mondókák, mesék, hagyományörző történetek segítségével mu-

latja be az iskolát kezdő gyerekeknek a cigány mesevilágot. **Bari Károly**, **Choli-Daróczi József**, **Rostás-Farkas György** írásain keresztül ismerhetik meg a cigányság kultúráját, hagyományait, hiedelmeit. A színvonalas kötet a debreceni cigány oktatási program részeként készült el, amely elsődleges szerepet kíván játszani a másság megismerése és megismertetése feladatában.

Raduly István, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Kisebbségi Főosztálya osztályvezetője részletesen szólt a kialakított oktatási programról, amely komoly mértékben segítheti elő az iskolák interkulturális nevelése helyi tantervnek kidolgozását. Ismertette azokat a pályázati lehetőségeket, amelyek anyagi támogatása megbízható fedezetet nyújthat a felzárkóztató-tehetséggondozó programok kidolgozására.

Csillei Béla, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat oktatási szakértője elmondta, melyek azok a legsürgősebb teendők, amik azonnali cselekvést és megoldást kívánnak. A kisebbségi kiegészítő támogatás, amely a cigány oktatási program alapján tevékenykedő iskolák számára biztosított, szükségszerűen a gyerekek felzárkóztatására kell, hogy fordítódjon. Nem engedhető meg ezek átcsoportosítása, más célra történő felhasználása. Ennek ellenőrzésében komoly szerep hárul a helyi cigány kisebbségi önkormányzatokra, amelyek ha-

tározott jogosítványokkal, lehetőségekkel rendelkeznek. Törekedni kell arra, a cigány fiatalok életkoruknak megfelelő osztályban tanuljanak, végezzék el az általános iskolát. Nagy számban jussanak be a középfokú képzést végző iskolákba és jelentős mértékben nőjön a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma. Ez a cél pedig csak összefogással, kitartó munkával és a családok bevonásával érhető el. Ezt könnyítik meg a pedagógus továbbképzések, a szakmai tanácskozások, valamint a megfelelő szakirodalom közreadása.

Balogh László Gábor, egyetemi tanár-vezető tanár előadásában kifejtette, a Nemzeti Alaptanterv követelményei csak úgy valósíthatók meg, ha megfelelő tananyagokkal, szakmai anyagokkal segítik az önkormányzati szakértők a pedagógusokat, a gyerekek oktatásával, nevelésével foglalkozókat. Ehhez pedig szükséges a tanárképzés átgondolása, a leendő pedagógusok megfelelő felkészítése, a cigány oktatási program minél szélesebb körben történő elterjesztése.

A tanácskozás heves vitával, helyenkénti szópárbajjal és támogató hozzászólásokkal zárult. A résztvevők megegyeztek abban, hogy a pénzügyi források kibővítése, a megfelelő szakirodalom közreadása valamint a kisebbségi önkormányzatok tennivalóinak jelentős mértékben oldhatják a meglévő feszültségeket, iskola és család, pedagógus és gyermek között. A feladat nagysága, a munka megköveteli a folyamatos cselekvést. A gyerekek, a cigány fiatalok számának a politikusokra, a pedagógusokra, a szakma értő művelőire. Erre pedig a felnőtteknek oda kell figyelniük.

Maugli iskolája Nyírteleken

Oktatási konferencia – tanévzárás előtt

A nyírteleki iskolakíséret mára már követhető példává vált. A halmozottan hátrányos helyzetű cigánygyerekek számára létrehozott kollégium, a speciális felzárkóztató program, a személyreszóló nevelési módszer egy esztendő alatt szinte csodát művelt. A gyakorlati eredmények, a mérhető haladás, a tanulmányi sikerek késztették arra az iskola tantestületét, hogy eredményeit megossza a régió pedagógusaival. Ez május 31-én meg is történt.

Az S.O.S Gyermekjólét Alapítvány, a Kárpátok Eurorégió Fejlesztéséért Alapítvány, valamint az 1. sz. Általános Iskola tantestülete közel fél száz pedagógust, képviselőt, szakértőt hívott meg egyfajta szakmai tanácskozásra, konferenciára, amely a házigazda jogos büszkesége mellett kíváncsiságot is jelzett. A nyírtelekiek nem hallgatták el szándékukat, amely eredményeik ismertetése mellett a tapasztalatszerzést, a tanulást is szolgálta. Mint **Krajnyák Józsefné** igazgató elmondta, az eredmények arra kötelezik az iskolát, hogy mások szá-

mára is közreadható, felhasználható, átvehető modellt mutassanak be. Tapasztalataik azt igazolják, nincs elveszett és elveszthető gyerek. Értő-érző és személyiségét tisztelő, tartó, hozzá bizalommal forduló, neveléssel kibontakoztatható a bennük rejlő tanulni akarás. **Lázár Péter**, oktatási szakértő, a gyerekek tanára, a program kidolgozója és gyakorlatban működtetője ehhez még hozzáfűzte: a gyerekek megérik, ki szereti őket. Akkor pedig ennek a tanárnak mindent megtesznek, hiszen érzik, értük történik mindaz, ami az iskolában elhangzik.

Nagyné Volopicu Mária, az edelényi munkaiskola igazgatója hasonló tapasztalatokról számolt be, külön kiemelve azt a hatalmas szeretetigényt, mellyel a gyerekek bekerülnek az iskolába. Eredmény csak ennek felismerésével, gyakorlásával és átérzésével érhető el. **Debre Magdolna**, az Országos Közoktatási Intézet szakreferense, támogatónak szólt a sajátos kisebbségi programok alapján tevékenykedő iskolákról, ki-
fejtve a szakma gyakorlati segítségadásá-

nak módjait, formáit. **Csillei Béla**, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat oktatási szakértője pedig biztosította a résztvevő pedagógusokat az együttműködés fontosságának kiemelkedő voltáról, a teendők összehangolásának szükségességéről. Elmondta, a cigány oktatási program alapján tevékenykedő valánemennyi iskola joggal várhatja el áldozatkész munkájuk anyagi és erkölcsi segítségét. Az OCKÖ Oktatási Bizottsága hatékony lépéseket kíván tenni annak érdekében, hogy a szakminisztériumok anyagi forrásainak, az alapítványok pénzügyi lehetőségeinek túlnyomó része azokhoz kerüljön, akik gyakorlatban valósítják meg a cigányfiatalok felzárkóztatásának, tehetséggondozásának programját. **Raduly István**, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Kisebbségi Főosztálya osztályvezetője a szakmai lehetőségekről, **Derdák Tibor**, a Soros Alapítvány kuratóriumának tagja pedig az anyagi eszközökről tájékoztatta a résztvevőket. A tanácskozás hangulata, a hozzászólások tartalmi mondandója, a gyakorlati tapasztalatok közreadása méltán erősíthette meg **Köles Sándornak**, a Kárpátok Eurorégió Alapítvány elnökének a támogató szándékát. Mint elmondta, az ilyen és ehhez hasonló konferenciák nemcsak a cigányságot hozhatják közelebb a többségi társadalomhoz, hanem egyesíthetik a régió pedagógusait, a közös cél, a fejlődés, a polgárosodás elérésében. Ez pedig mindannyiunk közös érdeke. Fejtette ki Köles Sándor.

A nagyecsed-i oláh cigányok táncagyományai

Pesovár Ernő a következőket írja a könyvről készített lektori véleményében: „A hazai cigány táncagyomány feltárásában jelentős állomásként értékelhetjük Balázs Gusztáv munkáját, hiszen ebben az esetben a nyelvet és életmódot egyaránt jól ismerő, cigány származású táncfolklórista kutatásai nyitnak új távlatot e tradíció megismerésében és értelmezésében.”

A kéziratot Daróczi Ágnes vásárolta meg a Magyar Művelődési Intézet számára és a Soros Alapítvány támogatásával nyílt lehetőség arra, hogy a Magyar Néprajzi Társaság Cigány néprajzi tanulmányok sorozatában megjelenjen. A nyomdaköltségekhez a MKM Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya járult hozzá.

A tanulmányt magyar és angol nyelven, az adatközléseket magyarországi és nemzetközi cigány helyesírás szerint tartalmazza a kötet, amely 15 táncleírást, 5 oldal kottát, 18 oldal képet és 4 családfa táblázatot is magában foglal. A példaértékű gyűjtés mintául szolgálhat a hagyományörző cigány együtteseknek közösségük táncagyományainak feltárása és színpadra állítása során.

Új asszony viseletben, a lakodalom után

A szerző munkája bevezetőjében ismerteti a hazai cigánytáncok kutatásának eddigi eredményeit, majd Nagyecsed településtörténetének, a vidék gazdasági életének – és ezen belül a helyi cigányságnak a falu gazdasági és kulturális életében betöltött szerepének – taglalása után tér rá fő témájára, a helyi oláh cigányság tánc kultúrájának bemutatására.

A XVIII. sz. végétől napjainkig kö-

Páros cigánytánc

veti nyomon a vizsgált csoport megtelepedését, foglalkozásait, rokonsági rendszerének kialakulását. Forrásul helytörténeti kiadványok, az egyházi anyakönyvek adatai és az idősök visszaemlékezései alapján összeállított családfák szolgálnak.

A közösség táncagyományainak ismertetése során az egyén oldaláról megközelítve bemutatja a táncos dinasztikiákat, kiemelkedő táncos egyéniségeket, a tánc tanulás folyamatát. Elemzi a tánc szerepét a közösség életében a tánc helyek, táncalkalmak, a viselet, a tánc kezdése és befejezése, a

táncrend, a tánc időtartama, a tánc közbeni magatartás és a táncszók bemutatásával. Ezek után kerül sor a vizsgált csoport táncainak fotókkal, kottákkal és táncleírásokkal kiegészített ismertetésére.

Balázs Gusztáv monografikus feldolgozása jelentős mű a hazai cigánytáncok kutatása terén, amit a szerző szándéka szerint más tájegységek és cigány csoportok táncagyományainak elemzése és hazai tánc kultúrában betöltött szerepüknek vizsgálata fog követni.

Bódi Zsuzsanna
sorozatszerkesztő

A CIGÁNY HÁROM MUNKÁJA

II. RÉSZ

– Tudom, mi bánt, te cigány ember, de azt is tudom, hogy mit tegyél.

– Kisegérke, ha tudod, akkor mond gyorsan!

– Ölj meg engemet, és a véremből kilenc cseppet, csepegtess egy pohárba, ezt emeld a hold felé, s mond ezt a mondókát:

*Egér vérén
az ember vétké,
álom, betegség távozz!*

Ha ezt megtetted tegyél hozzá kilenc csepp folyó vizet amit magaddal hoztál, abból. Utána emeld a nap felé, és mond ezt a mondókát:

*Állat vér, folyó víz,
perzselő napsugár,
a világ gyógyulást
most tőled vár.*

Ha ezt is megtetted, akkor főzz neked egy-egy teát és cukor nélkül itasd meg velük. Ha megitták, kend meg mindegyik homlokát ezzel az áldott keverékkel. Meglásd, másnap mind táncolni fog örömeiben.

– De hát egérke, én nem ölhetlek meg.

– Tedd meg bátran, fontosabb most az embergyerek egészsége, mint az én életem.

A cigány ember nagy bánattal, de megtette amit a kedves egér tanácsolt neki. Ahogy befejezte művét csodálkozva várta, hogy mi fog történni. Hát lássatok csodát, az egér valóban igazat mondott. A gyerekek mind ott ugráltak az anyóka nyakában. Nagy volt az öröm, nem kellett egy gyermekét sem elveszíteni az öreganyónak.

– Mond hát, mivel tartozom neked?

– Add nekem a harmadik feladatot!

– felelte elszántan a cigány.

– Ne kívánd a harmadik feladatot kedves fiam, mert nagyon veszélyes az.

– Nem félek semmitől, ha a gyerekeim életéről és jövőjükéről van szó.

– Én most kaptam vissza a gyerekeimet egészségben. Megértem, hogy mit jelentenek neked a gyermekeid,

mégis arra kérlek, ne vállald. Adok neked sok-sok aranyat, hogy boldogan élhessetek.

– Köszönöm, nagy jószágodat, de a cigány becsület is azt diktálja, hogy amit egyszer elkezdtem, azt ne hagyjam félbe, ezért kérlek, mondd a harmadik feladatot.

– Hát legyen! Le kell menned a pokolba és meg kell küzdened a Gyűlölet nevű ördöggel. Ő az, aki uralja a földet, de mivel csak a rosszat teszi, el kell pusztítani. Nagyon fél attól, ha valami olyat lát, amiben élet és szeretet lakik.

A cigány, igaz, hogy félve, de elindult, egyenest le a pokolba. Még le sem ért, máris rátámadt az ördög. Ekkor a cigány előkapta a szép zöld fűszálakat, és megmutatta. Az ördög megijedt és elszaladt, de kis idő múlva megint visszajött. Ekkor a cigány már nagyon félt, és nem tudta, hogy mi tévő legyen. Hirtelen elhatározta, hogy összebarátkozik vele.

– De szép vagy – hízelgett a cigány. – És milyen kedves vagy! – folytatta.

– Miért mondasz nekem ilyen kedves dolgokat, te cigány?

– Mert valóban így van.

Az ördög hirtelen elérézkenyült és ezt mondta:

– Te cigány, téged minden nemzet megvet, hogy lehet az, hogy te mégis boldog vagy, és ennyi szépet tudsz mondani?

– Sokan utálnak bennünket, de ez miattad van, hiszen te, mint gyűlölet uralod ezt a földet. Ha megváltoznál, akkor sokkal több szeretet lenne és bennünket, cigányokat is szeretnének.

A Gyűlölet nevű ördög elgondolkodott, és megsajnálta a szegény cigányt, s elhatározta, hogy többé nem lesz ilyen gonosz. A cigány büszkén ment fel a pokolból, hiszen megbarátkozott a Gyűlölettel, és szeretetet adott neki. Amint felért, hát látja, hogy mindenki ott sír a pokol kapujában.

– Hát veletek mi történt? – kérdezte a síró embereket.

– Hát te még élsz? Már azt hittük, hogy Gyűlölet téged is elpusztított.

– Na látjátok, élek én! Most pedig összepakolok, és elindulok haza. Már biztosan nagyon várnak.

Próbálták még egy ideig marasztalni a cigányt, mert igen megszerették, de ő máris indulni akart. Kérdezte is az anyóka.

– Mondd, fiam, mivel tartozom a szolgálataidért?

– Nem kérek én egyebet, csak azt a rozsdás kulcsot, ami ott lóg felakasztva.

– Fiam, nem ér az semmit, adok inkább ezüstöt meg aranyat, azzal többre mész.

– Nekem az a kulcs kell – erősködött a cigány, hiszen megígérte, hogy elviszi a kulcsot.

– Nem bánom, ha neked az kell, hát itt van, vigyed.

Megköszönte a cigány, és elindult hazafelé. Amint ballag, találkozik ismét a rókával.

– Elhoztad-e a kulcsot te cigány? – kérdezte a róka.

– El bizony, hiszen megígértem! – felelte.

– Akkor gyerünk, és szabadítsuk ki a fiút. Amikor oda értek gyorsan szétnéztek, nem láttak senkit. A cigány oda lépett az ajtóhoz, és követte a róka utasításait. Hirtelen kinyílt az ajtó.

– Gyere ki, te cigány fiú, eljöttem érted, ahogy megígértem!

Ekkor kilépett, és a róka nyakába ugrott. Elkezdtek forogni örömlükben körbe-körbe, majd a kilencedik kör után... – hát találjátok ki, mi történt. A róka átváltozott gyönyörű királykisasszonnyá. Mikor megálltak, azt mondták a szegény cigánynak:

– Menj haza, a családot már vár! Még aznap, amikor először találkoztunk, elküldtem kilenc zsák ezüstöt és kilenc zsák aranyat. Küldtem egy terület-terület asztalkát is.

A cigány hazament a családjához. Volt nagy öröm a családban, főleg akkor, amikor megtudták, hogy az ifjú pár őket kérte fel tanúnak. Ettek-itáltak, sokáig mulatoztak, s talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

(Vége)

Ifj. Surman László

F E J T Ö R Ö K

Pördülj, fordulj – ügyesen

Nyári táborok egyik szórakoztató programja a táncverseny. Mulatságossá lehet tenni egy labdával. Hogyan? Figyeljete!

A kezdő zene lassú szám, majd fokozatosan felgyorsuló zeneszámot szolgáltatunk. Az a pár nyer, amelyik a tánc befejezéséig nem ejti el a labdát!

Ki a legidősebb?

Henrik, Kázmér, Vili, Robi, Tódor – így hívják Nagyék öt fiát. Vili és Robi fiatalabbak, mint Kázmér. Henrik idősebb Tódornál, és fiatalabb Kázmérnél. Robi előbb született, mint Henrik, és Vili ifjabb Tódornál.

Ki a legidősebb fiú, és hogyan következnek sorrendben egymás után?

DOBÓKOCKA-MATEMATIKA

A dobókockák értékét az első három sorban úgy adtuk össze, hogy az egyenlőségek utáni számot kapjuk eredményül. Megfejtésül a negyedik sor dobókockáinak összegét kérjük beküldeni!

$$\begin{array}{ccccc} \text{4} & \text{1} & \text{4} & \text{2} & \text{2} \end{array} = 23$$

$$\begin{array}{ccccc} \text{2} & \text{2} & \text{2} & \text{1} & \text{2} \end{array} = 17$$

$$\begin{array}{ccccc} \text{3} & \text{4} & \text{1} & \text{4} & \text{3} \end{array} = 25$$

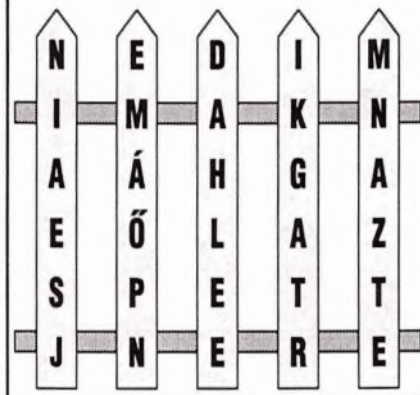
$$\begin{array}{ccccc} \text{1} & \text{4} & \text{2} & \text{2} & \text{1} \end{array} = ?$$

Kerítés-keveredés

Az alábbi léckerítés léceire haddan valaki felírt egy szólást. A léceket később levették, majd később újból felszegezték, de már más sorrendben. Mi volt az eredeti felírás?

(Súgunk! Vágjátok ki a léceket, és úgy próbálkozzatok!)

Kérjük, küldjétek be a megfejtett szólást!

Megfejtések

Nyári örömök: HURRÁ! VAKÁCIÓ!

Összekevert közmondás: A jó munka dicséri a mestert.

Hibás!: A pálca vízalatti része megtörni látszik a víz felszínétől kezdődően.

Találós kérdések: 1. Az ajtó illetve az ablak. 2. Valószínűleg tél van. 3. Te magad vagy az.

Nevet előre!: 1. Lajosmizse 2. Albertfalva 3. Lillafüred 4. Mátészalka 5. Jánoshalma.

Nyertesünk: Nagy Krisztina, Biharnagybajom. Gratulálunk! Nyereményedet postán küldjük el.

Jó megfejtést kívánunk!

Az oldalt összeállította:
Bújdosó Jánosné

FEHÉR MAGYARORSZÁGOT AKARTAK?

Az Egri Városi Bíróságon tegnap megkezdődött azoknak a fiatalembereknek a pere, akiket azzal vádolnak, hogy – még fiatalokként – 1994 novemberében Gyöngyösön két alkalommal is cigány családokra támadtak.

Először kilenc, többségében bomberdzseki, Martens-bakancsos, fekete álarcot viselő ifjú kövekkel, téglákkal, baseball-ütővel és hígítót tartalmazó palackokkal felszerelve dobálta meg a gyöngyösi **F. Józsefék** házát: a családfő és az egyik szomszéd könnyebben megsérült.

Egy héttel később, november 11-én már tizennégyen támadtak ifj. **F. Györgyék** lakóházára a Jókai utcában. Égő, hígítós palackokat, Molotov-koktélokot dobáltak be, miközben azt kiabálták: „Meghaltok, cigányok!” A támadás során a bentlakók ugyan nem sérültek meg, ám az akkor két éves **F. Fruzsina**

azóta nyugtalanul alszik, éjjel többször felriad. **Farkasék** háza kigyulladt, a keletkezett anyagi kár eléri a négyszáz-ezer forintot.

Mindkét támadás elsőrendű vádlottja **O. János**, aki a vádirat szerint az akciók kitervelője és a csoport vezetője volt. Tegnap az ő meghallgatásával kezdődött a tárgyalás: **O. János** nem tett vallomást, a bíró kérdésére pedig azt felelte, hogy csak részben érzi magát bűnösnek. A másodrendű vádlott, **G. Péter**, mielőtt vallomást tett, beismerete bűnösségét. A két fiatalember és a vádlott társaik zöme eddigi vallomásaikban arra hívatkoztak, hogy cigá-

nyok részéről már korábban támadások érték őket, s ezt kívánták megtorolni. **O. János** a rendőrségen tett vallomásaiban azt hangoztatta, hogy a cigány egy alacsonyabb rendű faj, ő viszont fehér Magyarországot akar.

O. János és társai ellen garázdaság és közveszélyokozás a vád – a tárgyalás legközelebb a tanúk meghallgatásával folytatódik.

Európai roma nők Budapesten

A második európai roma nőkonferenciának Strasbourg után Budapest ad otthont idén szeptemberben. A tanácskozáson – tudtuk meg **Viszló Évától**, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda munkatársától, az esemény egyik szervezőjétől – várhatóan mintegy húsz ország képviselői vesznek részt.

A rendezők elképzelése szerint, az egy hétig tartó konferencia elsősorban az európai fiatal cigány nők helyzetével foglalkozik majd, a meghívottak átlagéletkora nem több harminc évnél. A javasolt témakörök alapján a politikai és a szociális jogokat, az egészségügy, a kultúra és az oktatás kérdéseit vitatják meg. A szervezők felmerült – mondta –, hogy a szexualitás és a prostitúció ügyét is meg kellene tárgyalni, kérdés, hogy a résztvevők hajlandók-e ilyen kényes problémárról vitatkozni.

Cigányúton tévelyegve

Lukács István zagyarékasi születésű cigány ember Törökszentmiklósról költözött volna vissza Zagyarékasra, mind a hét gyerekével, meg az asszonnyal. Vásárolt is egy portát házzal – adásvételi szerződéssel, ügyvédi dokumentációval, tanúval együtt 450 ezerért. Am a beköltözés után jött a körzet rendőre, jött megbízatással: munkanélküliek nem telepedhetnek le a községben – érvelt erősen –, házsszerződés ide vagy oda, Lukácsék már pakoljanak is. A rékasi polgármester megerősítette a roma panaszzal hallottakat. Írásos falutörvény, a munkanélküliek kitiltása helyett azonban a falu önvédelmére hivatkozott, a hathatós intézkedés természetes indokként: cigány lakta utcáikból elmenekülnek a nem cigány családok. Az állástanulással dehogy van bajuk – ezekben a nehéz időkben...!

– totis –
(Jászkun Krónika)

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj egy évre: 222 Ft,
fél évre: 111 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szerkesztőség címére kell eljuttatni:

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110, telefon: 60/387-293

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

Megrendelőink között
az év végén
ÉRTÉKES
vásárlási utalványokat
sorsolunk ki!

ALFA HANGOK

Az utóbbi öt évben, közel félmillióra növekedett a veszélyeztetett 14 éven aluliak száma. Az életszínvonal romlásával nőtt a gyermekgyilkosságok, az utcára dobott csecsemők és a különböző intézmények, kórházak előtt otthagyt, ártatlanul pislogó, névtelen kisbabák látványa, mindenképpen tetterre készítette az arra elhivatottakat.

Hasonló elhatározásból hozták létre az Alfa Magzat-, Csecsemő-, Gyermek- és Családvédelmi Szövetséget, mely a Westel 900 és az Ericsson jóvoltából szinte az egész országot behálózta. Olyan kismamák hívását várják – éjjel-nappal –, akik támogatást, kismamaellátást vagy örökbefogadó nevelőszülőt keresnek. Május 1-jétől az ország 19 megyéjében társadalmi munkatársak várják segélykérő hívásokat.

Barany megye	06/30/541 001
Varnyú Ildikó, védőnő	
Bács-Kiskun megye	06/30 541 000
Olagyainé Elter Zsuzsa, nevelőszülő	
Békés megye	06/30 541 002
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	06/30 541 003
Újhelyiné Balkai Andrea, középisk. tanár	
Csongrád megye	06/30 541 004
Dr. Harsányiné Dr. Körmendi Mária, titkár	
Fejér megye	06/30 541 005
Sonkolyos Márta, védőnő	
Győr-Sopron megye	06/30 541 006
Katona Judit, Gálya Al. munkatársa	
Hajdú-Bihar megye	06/30 541 007
Berényiné Dr. Félzsegi Márta orvos	
Heves megye	06/30 541 008
Dr. Lukács Tamásné, Gitta, gyógypedagógus	
Komárom megye	06/30 541 009
Nógrád megye	06/30 541 010
Pest megye	06/30 541 011
Csordás Mária, védőnő	
Somogy megye	06/30 541 012
Dr. Hörcsik Edű, gyermek- és ifj. pszichiáter	
Szabolcs-Szatmár megye	06/30 541 013
Juhász Mária mentálhygiénés gondozó	
Szolnok megye	06/30 541 014
Nagyné Mészáros Éva ápolónő, pedagógus	
Tolna megye	06/30 541 015
Budavári Zita	
Vas megye	06/30 541 016
Rétfalvi Valéria, védőnő	
Veszprém megye	06/30 541 017
Rábel István, családmozg. vezetője	
Zala megye	06/30 541 018
Arany Gábor, újságíró	

Felvételi előkészítő tanfolyam!

T I S Z T E L T K O L L É G Á K !

Ezúton szeretnénk tájékoztatni önöket, hogy hároméves hagyományunkat folytatva

ÁLTALÁNOS SZOCIÁLIS MUNKÁS

szakra főiskolai előkészítő tanfolyamot szervezünk.

Elsősorban érettségizett vagy 1996/97-es tanévben érettségiző cigány származású fiatalok (és idősebbek) jelentkezését várjuk az ország bármely részéről.

Az elmúlt három év tapasztalatai biztatóak. A résztvevők jó eséllyel indulnak a felvételi vizsgán.

Jelenleg 19 fő jár főiskolára azok közül, akik elvégezték a tanfolyamot!

Amennyiben valaki 1996. július 30-ig jelentkezik, vagy a címzett szervezet vezetője létszámkeretet kér, a tanfolyam ingyenes.

Jelentkezni egyénileg vagy szervezeten keresztül is lehet. A tanfolyam kezdetéig indokolt esetben pótljelentkezést fogadunk el, melyet **B. Aczél Annának** kell a megadott címre eljuttatni. A létszámkeret max. 20 fő. A jelentkezések beérkezésének sorrendje dönt a résztvételtől.

Igény szerint tankönyvvásárlási, utazási költségtérítést, a második félévtől tanulmányi ösztöndíjat biztosítunk.

A tanfolyam 1996. októbertől 1997. júniusig tart, hente hétfőnként 15-18 óráig 4 tanóra.

Kérem, segítsenek megkeresni azokat, akik ez irányban szeretnének továbbtanulni.

A tanfolyam védnöke:

B. Aczél Anna – a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Szociális Munkás Tanszékének tanára

Állandó tanárok:

Solymosy József és **Kollár László** – a Belvárosi Tanoda tanárai

A tanfolyam helye:

Belvárosi Ifjúsági Ház, Budapest, V. kerület, Molnár u. 9.

Jelentkezés:

Erdélyi Gáborné előadónál

Tel/fax: 169-3040 (8-15 óráig) Népjóléti Minisztérium Leánynevelő Intézet, 1151 Budapest, Pozsonyi u. 36.

Köszönjük az együttműködésüket.

**Tisztelettel:
a szervezők**

